

Critical Discussions in Social Networks of Cyberspace: Argumentation, Fallacies, Flouting a Maxim, Violating a Maxim, and Language Games

Sadra Khosravi *

Cyberspace Research Group, Institute of
Social and Cultural Studies, Tehran, Iran

Masoud Kowsari

Faculty of Social Sciences, University of
Tehran, Tehran, Iran

Abstract

Discussion is asking for a reason from the others; it is not a one-way presentation of our claims, but an interaction (two-way) communication, where communicators and communicatees change their turns and roles continuously, arguing and reacting to each other's arguments. In discussions of social networks in cyberspace, the communication processes are transactional; because they are not just dyadic questions-and-answers, but a helix of feedbacks and feedforwards by others. They are not only reasoning to persuade others, but they may include fallacy, claiming without warrants, and using rhetorical devices for persuasion. This paper is dedicated to sub-processes of critical discussions (i.e. reasoning, fallacies, and strategic maneuvering between them) among Iranian users of two virtual communities within Facebook. Toulmin's argumentation model was applied to recognize reasoning practices and analyze fallacies. Van Eemeren's Pragma-dialectic was used to understand how normative principles of a discussion are violated, but the discourse remains dynamic and communications continue. We concluded these discussions are examples of flouting of Grice cooperative principle, and they are performances of Wittgenstein's concept of language games.

Keywords: Discussion, Argumentation, Fallacy, Violating, Flouting, Language Game.

* Corresponding Author: khosravi@iscs.ac.ir

How to Cite: Khosravi, S., Kowsari, M. (2023). Critical Discussions in Social Networks of Cyberspace: Argumentation, Fallacies, Flouting a Maxim, Violating a Maxim, and Language Games, *Journal of New Media Studies*, 9(33), 1-49.

1. Introduction

In the last two decades, some scholars conceived and conceptualized user-generated contents (UGCs) as performance of critical rationality, practices of communicative actions, and experiencing deliberative democracy (Harsij and Hajizadeh, 2010; Samiee Esfahani and Mirali, 2014). These discourses misperceived Henry Jenkins' 'participatory cultures', ignored differences between Iranian vs Western contexts, and did not assert on structural transformations of the public sphere in the Western world. Habermasian Dialogic democracy is presented to Iranian scholarship in terms of 1. reconstructed (and reconstructing) life-worlds, 2. language as the medium of argumentation for reaching to agreement, 3. discussion by numerous and various language users and internet users (Alem and Pourpasha Kasin, 2011, p. 153). But it is less probed how discussions start, proceed, sustained, alter, and end. This paper is dedicated to tackle this specific problematique.

Research Question(s)

In this paper, we will study communication processes during critical discussions in virtual communities of Facebook social networking site in order to understand how participants use language to express their ideas, criticize other points of views, and articulate threads of dialogue accordingly. The main question is how Iranian users of social media platforms argue with each other. Which language tools they use, how, and why: 1. what are their logical, rhetorical, and innovative language tools? 2. how they use language to provide feedback to others? and 3. how they start, continue, and put an end to a discussion?

2. Literature Review

Later Wittgenstein (2001) conceptualized language as a set of rules for communications; but these rules can either be followed or flouted, and there are interplays between these two - called language games. "Understanding a language game essentially implies understanding the very form of life within which ... language game occurs" (Naderlew, 2011, p. 87). Aleghafour (2012) had categorized and criticized Iranian politicians' debates on constitutionalism in Iran as language games on consistency, controversy, and incommensurability of ideas on liberty, pluralism, and democracy. Sohrabnejad (2016) recognized language game as a modifier factor between educative and entertaining functions of folk literature. Ghassemi (2016) asserted that besides tension-release effect of ironic language games, unspoken and unspeakable ideas or feedbacks can be expressed by language games. Akbari and Salari (2019) probed to what extent Persian postmodern sonnets can be forms of nonconformist to norm-confronting practices, and they reported language games in these literary works are at the border of

waggery and dysphasia. Shahbazi (2020) believes language games are signals of opposition, dissent, and resistance in the arts. By analyzing Iranian Siah-bazi/Ruhowzi performances, he concludes the leading actor represents superior-dominant power in society, while the black persona as the marginalized minority resists power relations through language games. However, Paya (2002) warned about over-interpretations, over-extensions, and over-simplification of language games in social researches. It endangers the possibility of observing objectivities (and entrap us in infinite intersubjectivities), or results in axiological relativism (and become impractically reiterative). Qumi (2013) also criticized 1. language game is neither comprehensive nor mutually exclusive terminology; 2. it has lots of counterexamples and it may lead to the fallacy of absolute majority rule about non-game language uses; and 3. it is not clear where and how a language game starts and ends, so the purposive and cooperative uses of language may be overlooked or undermined. Ajili and Solgi (2016) argued that the idea of seeking consensus by Habermas and the game approach to language by Wittgenstein are not contradictory. I believe Habermasian approach is over-emphasizing on serious utterance, focusing on direct expressions, suffering from over-abstraction; and that's *raison d'être* of being called ideal speech situation. But Wittgenstein's approach includes both straight and ironic communications, explicit and implicit meanings (connotations and denotations), and maneuvering between them in conversations, public debates, or online discussions.

3. Methodology

This study was conducted through an online ethnography, because it had a holistic, contextual, and reflexive approach to the problem of dialogue, to the natural settings of virtual communities of social media platforms, and highlighting researcher's subjectivities in the interaction with the fieldwork, and in interactions within the field, and transactions with other environments as well. The population of study was Facebook social networking site, and the designated fields were two communities: Farhang-e Mosbat1 (positive culture) and Menha-e Fahang2 (without culture). They were selected through purposive sampling, because there were lots of posts in each of them, and lots of comments were provided to most of the posts, so they were examples of critical discussions over the cyberspace.

1. <https://www.facebook.com/FarhangPlus>

2. <https://www.facebook.com/FarhangMenha>

4. Results

We had identified all kinds of fallacies in the field: 1. Formal fallacies: appeal to probability, argument from fallacy (fallacy of fallacy), base rate fallacy, conjunction fallacy, non-sequitur fallacy, and masked-man fallacy (illicit substitution of identicals); 2. Propositional fallacies: affirming a disjunct, affirming the consequent, and denying the antecedent; 3. Relevance fallacies: appeal to the stone (argumentum ad lapidem), invincible ignorance (argument by pigheadedness), argument from ignorance, argument from incredulity (appeal to common sense), argument from repetition (argumentum ad nauseam or argumentum ad infinitum), argument from silence (argumentum ex silentio), ignoratio elenchi (irrelevant conclusion, missing the point); 4. Improper premise: begging the question (petitio principii), circular reasoning (circulus in demonstrando), fallacy of many questions (complex question, fallacy of presuppositions, loaded question, plurium interrogationum); 5. Red herring fallacies: ad hominem, circumstantial ad hominem, poisoning the well, appeal to motive, tone policing, traitorous critic fallacy; appeal to emotion: fear, flattery, pity (ad misericordiam), ridicule (ad absurdum), spite, judgmental language, and wishful thinking; appeal to authority, consequence, novelty, antiquity, tradition, poverty, wealth; argumentum ad baculum (appeal to the stick, force, or threat), argumentum ad populum 'tu quoque' ('you too' –hypocrisy, whataboutism), two wrongs make a right, strawman, ipse dixit (bare assertion fallacy).

5. Discussion

There are lots of questions remained unanswered: 1. How lifeworld can be reconstructed in a structurally mis-transformed public sphere, malfunctioned by instrumental-strategic-dramaturgical actions, and dominated by pervasive technologies violating privacies? 2. Why language uses in preconceived and perceived completely and merely rational (discarding any emotional content)? What are rational uses of language? Why language should be used rationally to maintain and sustain consensus (or at least, agreement)? Can't language be used to express and exercise dissensus (or at least, disagreement)? What does consensus or (alternatively) agreement mean: i. Expressing acceptance by publics without fears, but with intrinsic motivations? ii. Apathy and indifference by passive silence or no participation in discussions? iii. Underestimating and/or devaluing divers and divergent voices in the name of being a minor or marginal stream in comparison to majority or mainstream discourse? "Deliberation and dialogue in some cases may lead not only to consensus but also to results such as assimilation of minorities & imposing certain values on other values or domination of the majority on the minority" (NikuyBandari, 2020, p. 149).

Are strategic and dramaturgical actions representations and reproductions of rationality (even if we call it instrumental)? Aren't communicative actions manifestation of instrumental rationality? Can't they appear as grounded on critical rationality but acts against it? Why language use should be rule-based, and why linguistic analysis should be reduced to rule-following? Why flouting and/or violating rules and norms are not considered as communicative use of language (even if we call them uncooperative)? What if they convey a message (even of deception, disagreement, or deadlock) implicitly? 3. Why quantity and quality of linguistic competencies and language use, or turn taking in discussions and the free will for free speech (or freedom of silence) are neglected unintentionally or ignored intentionally in the mentioned approaches to dialogue?

6. Conclusion

We concluded Iranian users in online discussions over social media, rather than providing evidence or grounding reason in support of their arguments, they leave claims unwarranted or use fallacies instead. The use of qualifier, rebuttals, and backing as alternatives for warrants are widespread. They violated maxims of quantity, quality, relevance, and manner of cooperative principle of language use. They flouted not just the rules of a logical dialogue, or rules how to violate them, but they redefined what is logical, dialogical, and dialogic. It was a proof that rules are formed or transformed, made or broken, through a usage (not a prior to that). These textual practices and their media performances indicated rather than solely logical discussion, or merely illogical one, (social media) language users are in continuous strategic maneuvering between dialectic and rhetorical modes of communication: sometimes they shift the theme, topic, or trend of the talk; but at times, they manage the thread of the dialogue not to be changed by others. They play by the language, and they play with language. They are in and on language games.

مباحثه انتقادی در شبکه‌های اجتماعی فضای سایبر: استدلال، مغالطه، تخطی از قاعده، نقض قاعده و بازی‌های زبانی

عضو هیئت‌علمی گروه فضای مجازی، موسسه مطالعات اجتماعی-فرهنگی،
تهران، ایران

* صدرا خسروی

عضو هیئت‌علمی گروه ارتباطات، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران،
تهران، ایران

 مسعود کوثری

چکیده

مباحثه، مطالبه بحث از دیگری است؛ پس ارتباط یک‌سویه صرف طرح ادعاهای خود نیست، بلکه ارتباط (حداقل) دوسویه (تعاملی) است که ارتباط‌گر و ارتباط‌گیر، نقش و نوبت خود را مستمر در مکالمه تغییر می‌دهند و به ادعاهای یکدیگر واکنش نشان می‌دهند. وقتی مباحثه در شبکه‌های اجتماعی فضای سایبر واقع شود، فرآیند ارتباطی چندسویه (تراکنشی) خواهد بود؛ زیرا دیگر فقط پرسش و پاسخ دو نفر نیست، بلکه گردبادی از بازخوردها و پیش‌خوردها از دیگران کاربران نیز درمی‌گیرد. مباحثه فقط شامل استدلال‌آوری برای متقاعدسازی طرف مقابل نیست، بلکه شامل مغالطه، ادعاهای بدون تضمین و البته ترفندهای بلاغی برای اقناع مخاطب است. این مقاله، به زیرفرآیندهای مباحثه (استدلال، مغالطه و مانور راهبردی بین آن‌ها) توسط کاربران ایرانی در دو جماعت مجازی شبکه اجتماعی فیس‌بوک می‌پردازد. در این مقاله از الگوی جدول تولمن استفاده شد تا شیوه استدلال کاربران ایرانی در مباحثه انتقادی بازشناسی شود و مغالطه‌های آن‌ها تحلیل شود. سپس از الگوی مباحثه فان‌ایمرن استفاده شد تا کیفیت نقض قواعد بیان و البته انسجام ریسمان‌های مباحثه مطالعه شود. در پایان بحث شد این روندهای مباحثه، بیش از آنکه مصداق اصل همبازی گرایس باشند، تداعی‌کننده مفهوم بازی‌های زبانی ویتگنشتاین هستند.

کلیدواژه‌ها: مباحثه، استدلال، مغالطه، تخطی از قاعده، نقض قاعده، بازی زبانی.

مقدمه

حدود دو دهه است که پیامدهای محتوای تولیدی کاربران^۱ در کاربست عقلانیت انتقادی، تحقق کنش ارتباطی (با وجود تبادلی ساختاری^۲ حوزه عمومی) و تمرین مردم-سالاری مشورتی/رایزانه (هرسیج و حاجی‌زاده، ۱۳۸۹؛ سمیعی اصفهانی و میرالی، ۱۳۹۳) در فضای سایبر مطرح شده است؛ اما کمتر به خود پویایی‌های متنی محتوای تولیدی کاربران در قالب مفهوم فرهنگ مشارکتی^۳ جنکینز^۴ بدان پرداخته شده است. آنچه (به‌درستی یا نادرستی) مردم‌سالاری گفتگویی نامیده شده، بر سه اساس استوار است: ۱. زیست‌جهان بازسازی شده (و بازسازی‌شونده)؛ ب. زبان، مجرای بیان استدلال، برای دستیابی به اجماع؛ ۳. «مشارکت‌کنندگانی که همه در یک سطح مشابه زبان را به کار می‌گیرند که به‌طرف اجماع جهت‌گیری شده است» (عالم و پورپاشا کاسین، ۱۳۹۰: ۱۵۳). سه پرسش درباره این برداشت از مردم‌سالاری گفتگویی مطرح است: ۱. چطور ممکن است زیست‌جهان را بازسازی کرد (البته اگر زیست‌جهانی باقی مانده باشد) درحالی که در فضای قدرت‌های نامتوازن (کنش‌های راهبردی، نمایشی و ابزاری در یک کفه و کنش‌های ارتباطی در کفه دیگر) هستیم که به دگردیسی و شاید دگرگونی، کژکارکرد و کژوارگی ساختاری حوزه عمومی منجر گردیده است و فناوری‌هایی فراگیری که (گاه به‌عنوان ابزار مدیریت اطلاعات شخصی توسعه یافته‌اند) در مظان اتهام نقض حریم خصوصی هستند؟ ۲. چرا کاربست زبان باید یک‌سره عقلایی تلقی شود (اگر در تعارض با هیجان‌ها تعریف شود)؟ مصادیق عقلایی بودن کاربست زبان چیست؟ چرا هدف کاربست زبان را باید حصول اجماع (یا حداقل حرکت در مسیر مفاهمه) تلقی کرد؟ نمی‌توان زبان را به کار برد تا عدم امکان یا عدم تمایل دستیابی به اجماع را نشان داد؟ منظور از اجماع (یا بدیل پیشنهادی آن، توافق)، پذیرش همگانی (بدون هراس) است، یا غلبه اکثریت آماری است، یا صرفاً ناشنیده/نادیده گرفتن صداها/تصویرهای گفتمان‌های بدیل است؟ «گفتگو در

-
1. User-Generated Contents (UGC)
 2. Structural Transformation
 3. Participatory Culture
 4. Henry Jenkins

مواردی ممکن است نه تنها به توافق و اجماع منجر نشود بلکه به نتایجی همچون یکسان-سازی اقلیت‌ها و تحمیل ارزش‌های خاصی بر ارزش‌های دیگر و یا سلطه اکثریت بر اقلیت منجر شود» (نیکوبندری، ۱۴۰۰: ۱۴۹). اگر کنشگری (با کنش‌های راهبردی، نمایشی، یا ابزاری) برای حفظ منافع، مواضع، یا موقعیت خود، زبان را به گونه‌ای به کار برد که (انتقادی) عقلایی به نظر نمی‌رسد، همچنان (ابزاری) عقلایی نیست؟ چرا کاربرد زبان باید قاعده‌مند باشد تا پیام رسانه شود؟ قاعده‌گریزی‌ها از زبان، چگونه کاربرد آن محسوب نمی‌شوند، درحالی‌که پیام آن توسط مخاطب ادراک می‌شود؟ ۳. چرا کمیت و کیفیت برخورداری از توانش زبانی و حق بیان، همسان میان کاربران تصویر شده است درحالی‌که در واقعیت، مهارت‌های زبانی و نوبت‌های مکالمه، همسان به کار گرفته نمی‌شوند؟

در خوانشی از دیدگاه‌های هابرماس، گفتگو بر اساس استدلال، تلاشی برای ترمیم توافقی‌های از هم فروپاشیده در مناسبات اجتماعی سنتی نام برده شده است (لیت، ۱۳۷۹: ۱۸۳). همین گزاره این شائبه (و شاید شایعه) را تقویت کرده است که اگر در فضای فیزیکی، (کمیت یا کیفیت) عقلانیت انتقادی و کنش ارتباطی، برای تکوین یا استمرار حوزه عمومی، محدود یا تحریف شده هستند، فرآیندها و فناوری‌های ارتباطی فضای سایبر می‌توانند جان‌نشین یا هم‌نشین آن‌ها باشند. در همین جا چند چالش جدید رخ می‌نمایند: ۱. اگر مفهوم انسجام اندام‌وار جماعتی را با تردید یا حداقل تعلیق بازنگری کنیم، مگر در مناسبات اجتماعی سنتی، توافقی وجود داشته است که از هم‌پاشیده باشد؟ اگر این توافق‌ها وجود داشته‌اند ولی از بین رفته‌اند، یا هرگز وجود نداشته‌اند، چطور صرفاً زبانی می‌توان آن‌ها را ساخت؟ ۳. مگر همه گفتگوها فقط استدلال (ساختارهای نحوی منطقی) هستند؟ مگر همه طرفین گفتگو بر منطقی درست بودن یک گزاره توافق دارند؟ ممکن نیست ارتباط‌گران بر درستی گزاره آگاه باشند، ولی آن را نپذیرند؟ ۳. (اگر مفروض بگیریم که کنش‌ها در بافت‌ها امکان یا امتناع می‌یابند و متقابلاً، بافت‌ها در استمرار کنش‌ها، خصلت می‌یابند) چگونه می‌توان در بافتی غیرانتقادی، غیراستدلالی، غیرگفتگویی، کنش‌های انتقادی، استدلالی، گفتگویی داشت؟ در شکلی دیگر از رسانه‌های اجتماعی، «در وبلاگ‌ها

ما شاهد تکه‌تکه شدن اطلاعات هستیم به این معنا که در فضای وبلاگ‌ها همه می‌نویسند و صحبت می‌کنند اما کسی خواننده یا شنونده نیست» (ربیعی، علیخانی و غلامی، ۱۳۹۱: ۹۰). چنین دیدگاه‌هایی، محتواهای فارسی فضای سایبر (و نه لزوماً جامعه ایران در فضای فیزیکی) را نه گفتگویی، بلکه اغلب تک‌گویانه تلقی می‌نمایند، یعنی حتی اگر انتقادی در ساختاری استدلالی بیان گردد، ممکن است ۱. بازخوردی دریافت نکند؛ یا محتوای بازخورد، مرتبط به استدلال پشتیبان انتقاد نباشد؛ ۳. یا پاسخ مرتبط با همان استدلال باشد اما ساختار نحوی خود آن دچار مغالطه باشد.

عبدالهیان و شیخ انصاری (۱۳۹۵) ادعا کرده‌اند «اکثر کاربران به گفتگوی بی‌قید و شرط در فیس‌بوک معتقدند و عقلانیت ارتباطی لازم برای تعامل و گفتگو را دارند» (همان: ۹۷). پرسش نخست آن است که مگر هر بیان به معنای باورمندی است یعنی هر کاربری که زبانی ادعا نماید به آزادی بیان در اینترنت باور دارد، واقعاً چنین باوری دارد (حتی اگر بدان عمل نکند)؟

پرسش دیگر آن است که معیار عقلانیت ارتباطی چیست و مگر آن معیار، نزد همگان، همگون است؟ حتی اگر از این چالش‌های نظری هم چشم‌پوشیم، خود عبدالهیان و شیخ انصاری هم اذعان داشته‌اند «بعضی از کاربران که بردباری اجتماعی نداشتند در پاسخ به اظهار نظرهایی که با عقاید آن‌ها مغایرت داشت به‌جای بیان استدلال به فحاشی و ناسزاگویی متوسل می‌شدند» (همان) و آن را مصداق فقدان یا کاستی عقلانیت ارتباطی برای تعامل و مباحثه برشمرده‌اند.

شبکه‌های اجتماعی مانند «فیس‌بوک» به‌رغم آنکه زمینه دسترسی شهروندان به اطلاعات مختلف و امکان گفت‌وگو بر سر موضوعات مختلف را فراهم آورده است، به دلایلی همچون، وجود توزیع نابرابر سرمایه‌های مختلف، خصلت سطحی بودن اطلاعات، ادامه‌دار نبودن مسائل مطرح‌شده، غلبه جلوه بر ایده، جنبه سرگرم‌کننده بودن مطالب، خصلت انتقادی نبودن مطالب، قابلیت تبدیل شدن به یک حوزه عمومی مجازی را ندارد» (خانیک، اتابک و عزیزی، ۱۳۹۶: ۱۰۱). «با وجود برخی نشانه‌ها دال بر کنش ارتباطی،

آنچه در این مکالمه‌ها رخ می‌دهد فاصله زیادی با شکل‌گیری یک حوزه عمومی خرد دارد» زیرا «در مکالمه‌های خصومت‌آمیز و چالشی، بسامد موارد مربوط به نقض حوزه عمومی زیاد دیده می‌شود» (کرمانی و خانیکی، ۱۳۹۸: ۱). تأکید رویکرد هابرماسی بر مفاهیم صدق و جهان‌شمولی است (نوری، ۱۳۹۹: ۲۴۵) و گفتمان دانشگاهی ایرانی درباره مباحثه و گفتگو در فضای فیزیکی و فضای سایبر را نیز درگیر صدق-کذب گزاره‌ها و عام-خاص بودن ادعاها کرده است. از سوی دیگر، رویکرد هابرماسی به کنش ارتباطی، تجویزی است زیرا آن را خیر عمومی تلقی می‌نماید (رضایی و درخشه، ۱۴۰۰)؛ ولی ممکن و مناسب بودن آن برای همه موقعیت‌های ارتباطی و همه بافت‌های اجتماعی، بحث-برانگیز است (هرچند ناممکن یا مناسب بودن آن نیز مراد نیست). اگرچه مباحثه و گفتگو ممکن است در یک جماعت کوچک به اجماع یا توافق اکثریت منتهی شود (و ممکن است حتی این هم واقعیت پیدا نکند)، ولی در سطح جامعه یا شبکه‌های اجتماعی فضای سایبر، دستیابی به اجماع یا توافق اکثریت، نه فقط از پیامدها یا حتی اهداف مباحثه نیست (نقیب زاده و نوروزی، ۱۳۸۹)؛ بلکه بر عکس، چون گوناگونی و دربرگیری اندیشه‌ها و بیان‌ها را بازنمایی نمی‌کند، مطلوب نیست و چون تفاوت‌های فردی و تعارض منافع را نادیده می‌انگارد، ممکن نیست. به قول لیت (۱۳۷۹)، «نباید انتظار داشت که استدلال به‌طور روزمره منتج به توافق باشد؛ زیرا «نمی‌توان بر هیچ چیزی جز هنجارهایی که در خود فرایند استدلال وجود دارد، اتکا نمود» (همان: ۱۸۳). بر همین اساس در این مقاله، تمرکز ما بر خود فرآیند مباحثه انتقادی (نه پیش‌زمینه‌ها و نه پی‌آمدهای آن) است.

طرح مسئله

در این مقاله، فرآیندهای مباحثه‌ی انتقادی در جماعت‌های مجازی فارسی‌زبان شبکه‌ی اجتماعی فیس‌بوک مطالعه می‌شود تا مشخص شود کاربران چگونه از زبان کمک می‌گیرند تا دیدگاه‌های خود را بیان کنند، چگونه دیدگاه‌های دیگران را نقد نمایند و بدین ترتیب ریسمان‌های مباحثه را مفصل‌بندی کنند. پرسش کانونی مقاله آن است که (بخشی از) کاربران ایرانی رسانه‌های اجتماعی چگونه در اینترنت با یکدیگر مباحثه می‌نمایند.

به بیان دیگر، کاربران ایرانی در شبکه‌های اجتماعی، از چه ابزارهای زبانی و چگونه، برای مدیریت جریان مباحثه استفاده می‌کنند: کاربران (۱) از کدام ابزارهای منطقی، بلاغی و ابتکاری زبان، استفاده می‌کنند؟ (۲) چگونه از زبان برای بازخورددهی به بیان‌ها استفاده می‌کنند؟ (۳) بحث را چگونه آغاز می‌کنند، به پیش می‌برند و آن را ترک می‌کنند؟

چارچوب تحلیلی

اعلام دیدگاه و واکنش زبانی به آن، در سطح گزاره، در قالب استدلال یا مغالطه ظاهر - می‌شوند پس می‌توان ساختار آن‌ها را بر اساس الگوی جدل مانند کار استفن تولمن^۱ تحلیل نمود. فراتر از سطح تک گزاره، بیان‌ها و بازخوردها، رشته‌هایی هستند که ریسمانی درهم‌تنیده می‌شوند (تا بحث به پیش برده شود) یا از هم گسسته شوند (تا بحث در مسیر کنونی متوقف شود) و یک الگوی مباحثه مانند کار فرانس فان‌ایمرن^۲ کمک می‌کند یک روند مباحثه متمرکز بر یک استدلال را از تک‌گویی‌های پراکنده درباره موضوع‌های متمایز تمیز دهیم. استدلال (یا مغالطه)، نقدپذیری (یا نقدپرهیزی) و ادامه مباحثه (یا انسداد، انقطاع، یا انحراف بحث)، همگی (و نه فقط استدلال، نقدپذیری و ادامه مباحثه) کردارهایی ارتباطی هستند که گاه با پیروی و گاه با نقض قاعده (تصوری) زبان حین کاربرد آن در تعامل اجتماعی همراه هستند و این مفهوم در کلیدواژه بازی‌های زبانی ویتگنشتاین معرفی شده است.

الگوی جدل تولمن

تفاوت اساسی الگوی جدل تولمن با دیگر دیدگاه‌های فرآیندی به مباحثه، مفهوم‌پردازی کانونی کلیدواژه‌ی میدان^۳ است؛ منظور از میدان، گفتمان‌هایی است که ادعاها و استدلال‌ها در آن زمینه مطرح می‌گردند. به بیان مشابه، ویلارد^۴ (۱۹۸۰)، در کتاب *جدل و*

1. Stephen Toulmin
2. Frans van Eemeren
3. Field
4. Charles Arthur Willard

زمینه‌های اجتماعی دانش^۱، نیز از واژه‌ی میدان به‌مثابه جماعت نام برده است و گودنایت^۲ (۱۹۸۲) از آن به حوزه‌های جدل^۳ (شخصی، فنی و عمومی) نام برده است. برای تولمن، تأکید بر مفهوم میدان از جهت اهمیت نقش بافت در ارتباطها است، بدین معنی که پیش‌فرض‌های استدلالها، معنا و کارکرد خود را (نه ذاتی، بلکه) از جماعت‌هایی می‌گیرند که جدل در آنها مطرح شده‌اند (بزناد و هانتز^۴، ۲۰۰۸). تأکید بر مفهوم میدان، حاکی از آن است که ما به نظریه‌سازی کلان صورت‌گرایی همگانی درباره‌ی زبان به‌عنوان نظامی ایستا-جوهری تمایل نداریم، بلکه بر تحلیل میان‌برد نقش‌گرا درباره کاربرد زبان به‌عنوان یک مجرای ارتباطی پویا-توسعه‌یابنده در بافت‌های اجتماعی گسترده‌تر، ژرف‌تر، چندلایه، پیچیده‌تر (و حتی پوشیده‌تر) تمایل داریم. تولمن نه مطلق‌انگاری و نه نسبی‌انگاری را دیدگاه‌های مجهزی برای بحث درباره مباحثه به‌عنوان فرآیندی ارتباطی در میدان نمی‌دانست: مطلق‌انگاری به نحوی افراطی صورتی شده^۵ (یعنی بافت‌زدایی شده^۶) است، بنابراین قابل کاربرد در فهم مباحثه به‌عنوان برخوردهای روزمره در موقعیت‌های واقعی نیست؛ در مقابل، نسبی‌انگاری چنان تمایزگذاری^۷ (یعنی بیش‌بافت‌زایی^۸) شده که به‌سختی می‌تواند در تشخیص فنون مباحثه در بافت‌های متفاوت یاری‌رسان باشد. او باور داشت، جنبه‌هایی از فرآیند مباحثه از میدانی به میدان دیگر تنوع دارند که آن‌ها را اصول وابسته به میدان^۹ نامید، اما جنبه‌های دیگری از کاربرد زبان در مجادله تا حد زیادی در میدان‌های قابل مقایسه، مشابه هستند که آن‌ها را اصول مستقل از میدان^{۱۰} نامید (تولمن، ۲۰۰۳). این الگو، از اصول وابسته به میدان و اصول مستقل از میدان، تشکیل شده است:

-
1. Argumentation and the Social Grounds of Knowledge
 2. Thomas Goodnight
 3. (Personal, Technical, and Public) Spheres of Argument
 4. Besnard and Hunter
 5. Formalized
 6. Decontextualized
 7. Differentiated
 8. Over-contextualized
 9. Field-Dependent Principles
 10. Field-Independent Principles

- مؤلفه‌های ضروری^۱ (مستقل از میدان) که در همه مباحثه‌های جدلی وجود دارند:
 ۱. ادعا^۲: نتیجه‌ای که تلاش می‌شود کیفیت آن حاصل شود؛
 ۲. داده^۳: واقعیت‌های تأمین‌شده به‌عنوان بنیاد تجربی در تأیید ادعا؛
 ۳. تضمین^۴: بیانی که ربط داده و ادعا را معتبر می‌سازد؛
 - اجزای غیرضروری^۵ (اصول وابسته به میدان) که ممکن است در برخی از مباحثه‌های جدلی وجود نداشته باشند:
 ۴. پشتیبانی‌کننده^۶: ارجاع‌هایی که اعتبار منبع نقل آن‌ها، وثوق بیان‌های ابراز‌شده در تضمین را حمایت می‌نمایند؛
 ۵. ردکننده^۷: بیان‌هایی که محدودیت‌هایی کاربرست مشروعیت ادعا درباره برخی موارد را تشریح می‌نمایند؛
 ۶. وصف‌کننده^۸: واژگانی که درجه تحکم یا قطعیت گوینده/نویسنده نسبت به ادعا را نشان می‌دهند (تولمن، ۱۹۵۸).
- شناسایی انواع مؤلفه‌های جدلی که کاربران شبکه‌های اجتماعی در گفتگو به کار می‌برند می‌تواند ما را در فهم روش‌های استدلالی آن‌ها (یعنی ابزارهای منطقی در مباحثه‌ی انتقادی) یاری رساند. برخی از پژوهش‌های ایرانی، بر اساس الگوی تولمن، به تحلیل مباحثه، استدلال، یا گزاره‌پردازی اقدام نموده‌اند. عبدالهی و عمل صالح (۱۳۹۱) سه متن دوره‌ی قاجار را بر اساس الگوی تولمن تحلیل نمودند تا دریابند نویسندگان آن دوره، چگونه استدلال‌های خود را ساختاربندی می‌کردند تا از این استدلال‌ها برای اقناع مردم بهره‌برند و آن‌ها را با خود همراه سازند و واقعیت‌های اجتماعی را چگونه بازنمایی می‌کردند تا گواه‌های مناسبی برای آن استدلال‌ها باشد. تحلیل آن‌ها نشان داد نوشته

1. Essential Components
2. Claim
3. Data
4. Warrant
5. Inessential Components
6. Backing
7. Rebuttal
8. Qualifier

عبدالرحیم طالبوف و میرزا ملکم خان، نسبت به نوشته سید جمال‌الدین اسدآبادی، (۱) استدلال‌های ساده‌بیان‌شده‌ی بیشتری وجود دارند، (۲) از مراجع بیشتری برای پشتیبانی این استدلال‌ها استفاده شده است و (۳) رابطه‌ی تضمینی میان استدلال‌ها و گواه‌ها، صریح‌تر توضیح داده شده است. آن‌ها بر این اساس، نتیجه گرفتند: (۱) متن‌های طالبوف و میرزا ملکم خان، نسبت به متن اسدآبادی، ساختار بارزتری دارد؛ (۲) بیشتر از بیان استدلال برخوردار بودند، تعامل بیشتری بین متن و خواننده برقرار شده بود و تجویز نهایی در آن‌ها پوشیده‌تر بود؛ (۳) بیشتر به تأمین مؤلفه‌های ضروری (مستقل از بافت) در الگوی جدل تولمن پرداخته‌اند و استفاده از مؤلفه‌های غیرضروری (وابسته به بافت) در آن‌ها صرفاً موردی بوده است.

پیش‌قدم و عطاران (۱۳۹۴) با مطالعه‌ی تبلیغ‌های نشریه‌های فارسی و انگلیسی دریافتند ساختار پیام (بر اساس الگوی تولمن) در پیام‌های فارسی بر مؤلفه‌ی ادعا استوار شده است، درحالی‌که در پیام‌های انگلیسی بر وجه داده‌ها تأکید شده بود. آن‌ها شیوه‌ی استدلال در تبلیغ‌های فارسی را عاطفی و در تبلیغ‌های انگلیسی، منطقی نامیدند. این دسته‌بندی، درست به نظر نمی‌آید؛ زیرا استدلال، اساساً مقوله‌ای منطقی (و نه عاطفی) است (و آن اقناع است که می‌تواند بیشتر متکی بر بلاغت عاطفه‌محور یا بیشتر متکی بر بلاغت عقل‌محور پیاده‌سازی شود). از سوی دیگر، هر فردی و هر فرهنگی، هم ابعاد منطقی و هم ابعاد عاطفی دارد و این کلیشه پردازی‌ها از مشی منطقی اقناع در فضای انگلیسی‌زبان (برخلاف مشی عاطفی در فضای فارسی‌زبان)، نه تنها دانشی بر ما نمی‌افزاید و مسئله‌ای را هم حل نمی‌نماید، بلکه احتمالاً به تثبیت گفتمان استعماری تضاد تمدنی مبتنی بر تمایز شیوه‌های استدلال، ارتباط و فهم میان غرب و شرق منجر می‌شود.

الگوی پراگمادیالکتیک فان‌ایمرن

جدل اغلب از دو رویکرد (ظاهراً متفاوت، ولی نه لزوماً متعارض) مفهوم‌پردازی شده است: (۱) در یک رویکرد، به جدل به مثابه‌ی فرآورده ذهنی فردی نگریسته می‌شود؛ (۲) در رویکرد دیگر، به جدل به مثابه‌ی فرآیند میان‌فردی نگریسته می‌شود؛ اما از رویکرد

دیگری نیز می‌توان جدل را مورد مذاقه قرار داد و آن مطالعه‌ی جدل به‌مثابه‌ی فعالیت (کردار) است؛ این همان دیدگاه پراگمادیالکتیک فان‌ایمرن و گروتندورست^۱ (۱۹۹۲) است. پراگمادیالکتیک، مباحثه را مجموعه‌ای پیچیده از گفتارها در نظر می‌گیرد که اهداف ارتباطی مشخصی دارند که آن‌ها را تعقیب می‌نمایند، اما باید خود را با بافتی که بدان تعلق دارند نیز وفق دهند که تغییرهایی را در روند مباحثه به دنبال دارد. بحث انتقادی در شبکه‌های اجتماعی، از یک سو نشانه‌ی فعالیت نسبتاً آگاهانه و نسبتاً ارادی کاربران در ابراز نظر خود و به چالش کشیدن آرای دیگران است، اما از سوی دیگر این فرآیند ارتباطی تحت قیود مفصل‌بندی گفتمانی فضای شبکه‌ای نیز هست؛ از سویی آزادی اندیشه و بیان تمرین می‌شود اما هم‌زمان کلیشه‌ها و تابوها اعمال قدرت می‌نمایند. اعضای شبکه‌های اجتماعی، نحوه بیان دیدگاه خود (و اصل بیان یا صرف نظر از آن را) را نه فقط بر اساس خواست فردی، بلکه با در نظرگیری بافت گفتمانی مباحثه‌ها به پیش می‌برند؛ البته این به معنای محدود بودن کنش‌ها به پذیرش دیدگاه‌های دیگران، رد مستقیم آن‌ها، خودمیزی، سکوت، یا خروج از بحث نیست. فان‌ایمرن و دیگران، الگویی تجویزی برای مباحثه انتقادی ترسیم می‌کنند که تخطی از آن می‌تواند به ناکامی جریان مباحثه در حفظ جریان استدلالی خود منجر گردد. این قواعد اساسی عبارت‌اند از:

۱. قاعده‌ی آزادی^۲: طرفین نباید یکدیگر را از طرح مواضع خود یا ابراز تردید نسبت به مواضع یکدیگر بازدارند؛
۲. قاعده‌ی مسئولیت اثبات^۳: طرفی که یک موضع را مطرح می‌نماید، (در صورتی که طرف مقابل چنین بخواهد) موظف است از آن دفاع کند؛
۳. قاعده‌ی موضع‌گیری^۴: حمله یکی از طرفین به یک موضع‌گیری باید واقعاً به موضع‌گیری که از سوی طرف دیگر مطرح شده است، ربط داشته باشد؛
۴. قاعده‌ی ربط^۵: هر یک از طرفین می‌توانند فقط از طریق طرح استدلال‌های مرتبط

1. Van Eemeren and Grootendorst

2. Freedom Rule

3. Burden of Proof Rule

4. Sandpoint Rule

5. Relevance Rule

با یک موضع‌گیری، از آن موضع دفاع نماید؛

۵. قاعده‌ی پیش‌فرض ابراز‌نشده^۱: یک‌طرف نمی‌تواند پیش‌فرضی را نادیده انگارد با این بهانه که تلویحاً نسبت به آن اغماض ورزیده است یا آن را به شکلی نادرست چنین ارائه نماید که پیش‌فرضی است که طرف مقابل آن را بیان ننموده است؛
 ۶. قاعده‌ی نقطه‌ی آغاز^۲: یک‌طرف نمی‌تواند به نادرستی یک پیش‌فرض را به‌عنوان نقطه‌ی آغازی پذیرفته‌شده ارائه نماید یا پیش‌فرضی را نادیده بینگارد که بازنمایی نقطه‌ی آغازی پذیرفته‌شده‌ای باشد؛
 ۷. قاعده‌ی طرح بحث^۳: اگر به مدد ابزارهای مناسب طرح بحث (که به‌درستی به کار گرفته شده‌اند) دفاع از موضع‌گیری صورت نگرفته باشد، یک‌طرف نمی‌تواند موضع‌گیری را به‌عنوان امری قاطعانه دفاع‌شده در نظر گیرد؛
 ۸. قاعده‌ی اعتبار^۴: یک‌طرف فقط در صورتی می‌تواند از استدلال‌هایی در جدل خود بهره برد که منطقی‌اً معتبر باشند یا بتوان آن‌ها را از طریق صریح ساختن یک یا چند پیش‌فرض بیان‌نشده، منطقی‌اً معتبر ساخت؛
 ۹. قاعده‌ی خاتمه^۵: دفاعی ناکام از یک موضع‌گیری باید منتج بدان شود که طرف مطرح‌کننده باید اذعان نماید که از موضع خود عقب‌نشینی نموده است و متقابلاً دفاعی قاطعانه از یک موضع‌گیری نیز باید منتج بدان شود که طرف دیگر دارد اذعان نماید از تردیدهای خود درباره موضع طرف دیگر عقب‌نشینی نموده است؛
 ۱۰. قاعده‌ی کاربرد^۶: یک‌طرف نباید از قاعده‌سازی‌هایی استفاده نماید که به‌اندازه کافی واضح نیستند یا به نحوی گیج‌کننده مبهم هستند و متقابلاً طرف دیگر نباید قاعده‌سازی‌های طرف مقابل را به‌عنوان نمونه‌هایی با حداکثر صحت و دقت ممکن تعبیر نماید.
- تطبیق سازوکارهای نقد و پوی‌های گفتگو در جماعت‌های مجازی، با الگوی آرمانی

1. Unexpressed Premise Rule
2. Starting Point Rule
3. Argument Scheme Rule
4. Validity Rule
5. Closure Rule
6. Usage Rule

فان‌ایمرن و همکاران، نه تنها کمیت و کیفیت رعایت (یا نقض) این قواعد را توسط کاربران شبکه‌های اجتماعی (گوشوران زبان فارسی) نشان می‌دهد بلکه در سطحی انتزاعی تر می‌تواند نشانه‌ی کاربست عقلانیت انتقادی، پیشبرد استدلالی مباحثه، گشودگی گفتگو، تمرین بازاندیشی و همچنین بازمفصل‌بندی بافت ارتباط باشد. تاکنون پژوهشی به زبان فارسی درباره کاربست پراگمادیالکتیک (بر داده‌های فارسی یا کردارهای ارتباطی ایرانیان) یا نقد آن منتشر نشده است. تنها پژوهشی که فحوای آن تداعی‌کننده‌ی برخی از مضامین پراگمادیالکتیک است، مطالعه‌ی مقایسه‌ای حسین‌زاده (۱۳۸۴) تحت عنوان «ادبیات اخلاق‌گرایی ایران و فرانسه: باوراندن یا مجاب کردن؟ روایت‌شناسی گفتمان استدلالی در متون اخلاقی» است. این مطالعه ناظر بر این بوده است که نحوه‌ی انتقال پیام‌های اخلاقی در قالب متن‌های ادبی تعلیمی به زبان فارسی و فرانسه، از برخی جهت‌ها با یکدیگر مشابه و از برخی جهت‌های دیگر، متفاوت بوده است. تشابه مشاهده‌شده میان متن‌های سعدی و لافونتن، در (۱) فحوای اخلاقی مورد ارجاعی آن‌ها و (۲) استفاده‌ی هر دو از گفتمان جدلی به‌منظور تثبیت متصلبانه‌ی مفصل‌بندی پیام اخلاقی بوده است؛ اما آنچه میان این دو تفاوت داشته است (۱) نحوه‌ی بازنمایی دیدگاه خود سعدی یا لافونتن به موضوع در متن و (۲) شیوه‌ها، مسیرها و ابزارهای گزاره‌پردازی، روایت‌گری و گفتمان‌سازی بوده است. گفتمان تعلیمی سعدی بیشتر به باوراندن ارزش‌های بیانی خود در قالب هنجار‌کنشی مخاطب‌گرایش داشته است، درحالی‌که گفتمان تعلیمی لافونتن بیشتر تلاش کرده است با آوردن استدلال‌های متعدد و متنوع، مخاطب خود را نسبت به حقانیت اخلاقی و درستی منطقی مواضع خود متقاعد نماید.

اصل همیاری گرایس

اصل همیاری از این قرار است که سهم هر نفر در گفتگو باید مناسب باشد، یعنی بیان فرد باید در راستای هدف تعامل برداشت شود که این خود مستلزم تأمین چهار قاعده^۱ است:

1.. Maxim

- قاعده‌ی کمیت^۱: سهم فرد در تعامل باید اطلاعات کافی را تأمین نماید؛
- قاعده‌ی کیفیت^۲: سهم بیانی هر فرد باید صادقانه باشد؛
- قاعده‌ی تناسب^۳: بیان‌های زبانی باید مرتبط^۴ به موضوع باشند؛
- قاعده‌ی منش^۵: چگونگی بیان نباید پیچیده‌نما^۶، مبهم^۷ یا سازمان‌نیافته^۸ باشد (گرایس^۹، ۱۹۸۹).

نقض^۱، مشکل‌هایی هستند که ارتباط‌گران باید از پس آن‌ها در تعامل‌های زبانی برآیند و این مهم را باید همیارانه انجام دهند. مدیریت نقض قواعد در تعامل‌های زبانی خود مبتنی بر دو پیش‌پنداشت است: (۱) استلزام‌های گفتگویی^{۱۱}، تفسیرهای معینی هستند که به ما کمک می‌نمایند در پس آنچه نقض‌های صوری در بیان به نظر می‌رسند، چه چیزی تلویح به چیز دیگری دارد^{۱۲} یا خود تلویحی بیان‌شده است.^{۱۳} استلزام‌های گفتگویی، ما را یاری می‌رسانند تا از بیان‌های بدیل غیرمستقیم استفاده نماییم تا به اهداف گفتگویی نیل یابیم بدون آنکه به لحاظ زبان‌شناختی ناتوان^{۱۴} خوانده شویم. استفاده از استلزام‌های گفتگویی، خود یک توانش ارتباطی است زیرا گفتگو بدون آن‌ها به شکل کسل‌کننده‌ای پیش‌بینی - پذیر می‌گردد؛ (۲) مجوزهای نقض^{۱۵}، سرنخ‌هایی همیارانه^{۱۶} برای حفظ و حتی بسط تعامل هستند که ما پیش از نقض یک قاعده، به‌صراحت یا در تلویح، آن‌ها را تأمین می‌نماییم تا

-
1. Quantity
 2. Quality
 3. Relevancy
 4. Pertinent
 5. Manner
 6. Obscure
 7. Ambiguous
 8. Disorganized
 9. Paul Grice
 10. Flouting
 11. Conversational Implicatures
 12. Implied
 13. Implicated
 14. Linguistically Incompetent
 15. Licenses for Violation
 16. Cooperative Violation

همچنین فرآیند ارتباط برقرار بماند و توسعه یابد (لیتل جان و فاس^۱، ۲۰۰۸: ۱۶۶).

خیرآبادی و همکاران (۱۳۹۱)، از اصل همیاری گرایس استفاده نمودند تا ملاک‌های گزینش خبر یا همان ارزش‌های خبری را مطالعه نمایند. آن‌ها کوشیدند دریابند چگونه می‌توان نگارش و گزینش خبر را در قالب یک گفتمان توصیف و تحلیل کرد؟ به گزارش آن‌ها، عوامل کلان‌ساختی (ایدئولوژی، روابط قدرت و رقابت) بیشتر از بایسته‌های زبانی (یعنی قواعد چهارگانه ذیل اصل همیاری گرایس) در شکل‌دهی به گفتمان خبری تاثیر گذارند. خیرآبادی (۱۳۹۲)، لطیفه‌های فارسی را نیز در قالب اصل همیاری گرایس تحلیل کرد تا دریابد سازوکار زبانی ایجاد موقعیت طنز در آن‌ها چگونه است؟ او گونه‌ای از لطیفه‌ها را معرفی کرد که نه مبتنی بر توهین، تحقیر و تمسخر تصورهای قابل‌وراه‌ای از خرده‌فرهنگ‌ها، بلکه مبتنی بر نقض اصل همیاری گرایس هستند. فرد انتظار دارد روایتی که برای او بازگو می‌شود، به گونه‌ای دیگر به پایان رسد، زیرا بر اساس روایت متداول، انتظار می‌رفت ماجرا به گونه‌ای دیگر خاتمه یابد؛ تحیر ناشی از شکاف بین انتظار فرد با انتهای لطیفه، موقعیت طنز است. پس عدم رعایت قواعد کمیت، کیفیت، ربط، یا منش در روایت، منجر به نقض اصل همیاری و بروز موقعیت طنز می‌شود.

رویکرد بازی‌گونه به زبان نزد ویتگنشتاین

ویتگنشتاین متأخر (۱۳۸۰) گفت زبان، مجموعه از قواعد کاربردی برای ارتباط است که ممکن رعایت شوند یا نقض گردند، پس می‌توان پیروی از آن قواعد (یا نقض آن‌ها) در راستای ارتباط را بازی زبانی^۲ نامید. «فهم یک بازی زبانی مستلزم شرکت در آن شکلی از زندگی است که بازی زبانی موردنظر در بستر آن واقع می‌شود» (ندرلو، ۱۳۹۰: ۸۷). از پژوهش‌های ایرانی مرتبط، می‌توان به مطالعه‌ی سهراب‌نژاد (۱۳۹۵) در استفاده از بازی‌های زبانی، به‌عنوان تعدیل‌کننده‌ی وجه تعلیمی و وجه تفریحی ادبیات عامه کوردی ایلامی اشاره کرد. بازی زبانی استفاده می‌شود تا فرد «به بهانه شوخی و بازی ناگفته‌هایی را بگوید

1. Littlejohn and Foss

2. Language Games (Sprachspiel)

و آنچه را که نمی‌تواند به‌روشنی بر زبان آورد به شکلی غیرمستقیم بازگو نماید و توصیف کند» (قاسمی، ۱۳۹۵: ۱۹۳). اکبری و سالاری (۱۳۹۸) بازی‌های زبانی در غزل پست‌مدرن ایران را گهگاه مصداق زبان‌بازی و زبان‌پریشی دانسته‌اند و پرسیده‌اند آیا هنجارگریزی و هنجارستیزی در کنش‌های زبانی، خود ممکن است هنجارگذار یا هنجارپذیر باشند؟ شهبازی (۱۳۹۹) بازی‌های زبانی در نمایش تخت‌حوضی ایران را جایگشت‌پذیری زبانی در ارتباط ارباب و غلام (اگرچه واژگون‌پذیری جایگاه در ساختار قدرت در این ارتباط) برشمرده است. آل سیدغفور (۱۳۹۱)، کاربست کلیدواژه مشروطه نزد نویسندگان، سیاست‌ورزان و منتقدان ایران را بازی زبانی بر سر مفهوم قدرت، آزادی و تکثر (و رابطه‌های متباین، سازگار و ناسازگار میان آن‌ها) معرفی نموده است.

البته پایا (۱۳۸۱) نسبت به کاربردهای پیش‌ازحد باز مفهوم بازی‌های زبانی در پژوهش‌های اجتماعی هشدار داده است. به نظر وی، کاربست این مفهوم، امکان مطالعه امر عینی در مطالعات اجتماعی را به خطر می‌اندازد (که ممکن است گیر افتادن در دام ذهنی-گرایی پایان‌ناپذیر را در پی داشته باشد) یا به نسبی‌گرایی ارزش‌شناختی (که خود ممکن است مطلق‌انگارانه باشد) بینجامد. اله‌ویسی، خوشخویی، سلحشوری (۱۳۹۷)، اجتماعی بودن زبان نزد ویتگنشتاین را با نفی زبان خصوصی در دیدگاه او اشتباه گرفته‌اند و تأکید او بر زمینه‌گرایی را پیش‌ازحد نسبی‌زده معرفی نموده‌اند. برخی نقدها به مفهوم بازی‌های زبانی، بیشتر معطوف به نظریه ابزاری زبان او است: مفهومی «جامع‌ومانع نیست و مثال‌های نقض مکرر دارد» یا «به نفی فرامعیار منتهی می‌شود» (محمدی، ۱۳۹۸: ۹۵)؛ و ویتگنشتاین ادعای صریحی نداشته است که نظریه‌ای جامع، مانع، یا فرازبانی ارائه کرده است؛ اما برخی دیگر از چالش‌ها به کاربرد کلیدواژه بازی زبانی توسط ما (نه لزوماً مفهوم‌پردازی آن توسط ویتگنشتاین) مربوط است؛ مثلاً «مرز بازی‌های زبانی روشن نیست و مشخص نیست یک بازی در کجا آغاز می‌شود و در کجا پایان می‌یابد»؛ و «نفی امکان گفتگو میان اعضای دو بازی نیز از دیگر اشکالات این نظریه است» (همان). ولی «بازی‌های زبانی محدود نیستند و هرزمانی ممکن است یک بازی زبانی مهجور شود و بازی دیگری پدید

آید» (قمی، ۱۳۸۴: ۶۱). یکی از بازی‌های زبانی، استدلال، مغالطه (در قالب استدلال) و مانور میان این دو است. با توجه با اشاره‌ای که در ابتدای مقاله به کنش ارتباطی و حوزه عمومی شد، مناسب است گفته شود از دیدگاه آجیلی و سلگی (۱۳۹۵) رویکردهای توافق‌جویانه هابرماسی و رویکرد بازی‌گونه ویتگنشتاینی به کاربرد زبان، ناملازم هم و البته نه لزوماً متعارض هستند. از دید نویسنده این مقاله، رویکرد هابرماسی، به بیش‌جدی‌انگاری، بیش‌انتزاعی‌سازی و آزمایشگاهی‌نگری به ارتباط‌های روزمره مبتلاست و واقعیت کنش‌های ارتباطی را بازنمایی نمی‌کند و چنین ادعایی هم ندارد و از این همین رو وضعیت آرمانی گفتار خوانده شده است. ولی رویکرد بازی‌گونه به زبان، نه فقط امر جدی و امر غیرجدی، بلکه مانور راهبردی میان آن‌ها و البته جدی شدن امر غیرجدی در لوای امر جدی یا عکس آن (یعنی غیرجدی شدن امر جدی) را نیز دربرمی‌گیرد؛ کنش‌هایی که در ارتباط‌های زندگی روزمره بیشتر شاهد آن‌ها هستیم، آن‌ها را تجربه می‌کنیم و گسترده آن‌ها را به کار می‌گیریم.

روش‌شناسی پژوهش

«مردم‌نگاری، هم به‌عنوان شیوه جمع‌آوری اطلاعات (انواع مشاهده)، هم به‌عنوان یک روش تحقیق (مجموع نگرش کیفی و تحلیلی نسبت به یک موضوع تحقیق خاص) و هم به‌عنوان یک نظریه (مجموع نظام خاصی که یک موضوع را در چهارچوب آن بتوان تحقیق کرد) مطرح است» (منادی، ۱۳۸۶: ۱۱۱). در این مقاله، مردم‌نگاری، رویکرد روش-شناختی است؛ که می‌تواند از مشاهده، مشارکت، مصاحبه، سندپژوهی، یا هر فن دیگر برای گردآوری داده استفاده کند (انگروزینو، ۱۳۹۶). مردم‌نگاری، رویکرد کل‌گرا^۱، بافت‌مند/زمینه‌ای^۲ و بازتابنده/انعکاسی^۳ است که می‌تواند درون‌جماعتی^۴، برون‌جماعتی^۵، یا آمیخته به کار گرفته شود (بهرامپور، ۱۳۸۷). پیام‌های متنی، بازخوردها به آن‌ها و بافت

1. Holistic
2. Contextual
3. Reflexive
4. Emic
5. Etic

ارتباط در شبکه‌های اجتماعی فضای سایبر، نه منفرد، یا در خلأ، یا استثناوار، بلکه در تعامل با هم، در تراکنش با دیگر کنش‌ها و در شبکه‌ای از بافت‌ها، در نظر گرفته می‌شوند تا تحلیل، تصویری بزرگ، بافت‌مند و بازتابنده باشد. مردم‌نگار، مشاهده‌کننده (ولی نه مشارکت‌کننده) بوده است؛ پس رویکرد این مطالعه برون‌جماعتی است. گفتگوهای متنی جماعت‌های مجازی به‌عنوان نمونه‌هایی خاص از میدان‌های خاص مورد تحلیل و تفسیر واقع می‌شوند. یافته‌های این مطالعه، ادعاهایی معرفتی فراتر از حدود همین میدان‌ها ندارند (به زبان کمی‌گرایانه، تعمیم‌پذیر به جمعیت بزرگتر نیستند)؛ ولی انکار نمی‌شود بلکه مورد تأکید است که تفسیرهای پایانی کار ممکن است برای خوانندگانی از میدان‌هایی متفاوت، آشنا، تامل‌برانگیز و حتی پذیرفتنی به نظر آید. داده‌های این مطالعه، از پیام‌های شبکه اجتماعی فیس‌بوک گردآوری شده‌اند. انتخاب این نوع داده و این منبع داده‌ها، بر خواست ما برای پژوهش بدون مزاحمت^۱ و بدون مداخله^۲ استوار بود؛ زیرا بنا به تجربه، باور داریم در حضور پژوهشگر در میدان، موجب تأثیر عمده در نحوه‌ی پاسخگویی مشارکت‌کنندگان می‌شود (هرچند در بسیاری موارد این تأثیر روی داده‌ها، هم توسط پژوهشگر و هم پژوهش‌شوندگان مورد انکار واقع می‌شود). میدان مردم‌نگاری، جماعت‌های مجازی فرهنگ مثبت^۳ و منهای فرهنگ^۴ بودند. نظر به ماهیت کیفی این مطالعه، انتخاب مطلب از میان پست‌های مختلف در این جماعت‌های مجازی بر اساس منطق نمونه‌گیری هدفمند^۵ انجام شد.

توصیف، تحلیل و تفسیر داده‌ها

نخست، نحوه بیان ادعا توسط کاربران را بر اساس الگوی تولمن مطالعه می‌کنیم و مثال‌هایی از مغالطه‌های متداول آن‌ها را برمی‌شماریم. سپس، نحوه نقض اصل همیاری

-
1. Unobtrusive
 2. Non-Interventionist
 3. <https://www.facebook.com/FarhangPlus>
 4. <https://www.facebook.com/FarhangMenha>
 5. Purposive Sampling

گرایس در مغالطه‌های حین مباحثه را مرور می‌کنیم؛ تخطی از قاعده^۱ که اصل استمرار ارتباط را نقض^۲ نمی‌کنند. در پایان، بحث می‌کنیم چرا این کردارهای کاربران، ناقض قواعد مباحثه هستند و (حتی اگر از کاربرد برجسته‌هایی چون «فرهنگ مغالطه» یا «فرهنگ نقض» یا «فرهنگ قاعده‌گریزی» پرهیز کنیم) چگونه می‌توان از آنها، به بازی‌های زبانی، فنون مقاومت، یا کنش‌های ابتکاری تعبیر کنیم.

نحوه‌ی جدل در مباحثه‌ی انتقادی

(۱) اغلب فقط یک مورد از این مؤلفه‌های ضروری برای استدلال ذکر می‌شوند یعنی اغلب مشارکت‌کنندگان صرفاً ادعای خود را مطرح می‌کنند بدون آنکه توضیح دهند چرا به چنین چیزی باور دارند یا چه گواهی در تأیید آن می‌توانند تأمین نمایند؛ مانند: «به هیچ کس در خیابون زل نزنیم» (بدون این که توضیح داده شود چرا نباید به دیگران خیره ماند) یا «وقتی کسی ناراحت همیشه که اشکال نداره» (بدون اینکه توضیح داده شود بر اساس کدام شواهد، اغلب افراد از این که به آنها خیره شوند، ناراحت نمی‌شوند).

(۲) اغلب، مؤلفه‌ی تضمین از ذکر مستقیم در استدلال‌ها جا مانده است یعنی حتی وقتی فرد نسبت بین تأمین ادعا و داده اقدام می‌نماید، ضرورتی نمی‌بیند یا توجه نمی‌نماید که رابطه‌ی میان آن ادعا و داده‌ی پشتیبان آن را توضیح دهد؛ مانند: «وقتی ماشین جلویی آرام می‌ره، بوق نزنیم براش» (توضیح داده نشده است چرا باید بوق نزد).

(۳) در موارد زیادی، داده‌هایی که برای پشتیبانی ادعا مطرح می‌شوند، مستقیماً به موضوع بحث ارتباط ندارند، بنابراین نمی‌توانند قوت ادعا را افزایش دهند؛ مانند «اینایی که اینجا حرفای گنده‌تر از دهن شون می‌زنند، کسی جای دیگه تحویلشون نمی‌گیره» (نه تنها ارتباط بین دو عبارت تشکیل‌دهنده‌ی گزاره توضیح داده نشده، بلکه عبارت دوم از عبارت اول پشتیبانی تجربی نمی‌کند و البته این که افراد را به جدی گرفته نشدن در فضاهای دیگر نسبت دهیم پیش‌داورانه است). در مواردی دیگر، داده‌هایی که برای نقض ادعا مطرح می-

1. Flouting
2. Violating

شوند هم مستقیماً به موضوع بحث ارتباط ندارند، بنابراین نمی‌توانند استواری ادعا را به چالش کشند؛ مانند «هر کی توهین کنه، منم جوابشو با توهین می‌دم» (درحالی‌که اگر اصل اهانت کردن، پدیده‌ی ناهنجاری است، ناهنجاری در پاسخ ناهنجاری، بعید است کنشی هنجاری در همین بافت تلقی شود).

(۴) از پشتیبانی‌کننده‌ها، به‌عنوان مرجع جانشین یا هم‌نشین برای تضمین‌ها یا داده‌ها استفاده می‌شود، اما استفاده از آن‌ها غلبه‌ی گفتمانی در کردارهای مباحثه‌ای ندارد. از آن‌ها اغلب در قالب مرجع اعتباردهنده به بیان فرد استفاده شده است و این می‌تواند گواهی بر این باشد که کاربران (به‌عنوان عواملی آگاه، اراده‌مند و موقعیت‌شناس) از منابع بیرونی برای (الف) تحکیم پشتوانه‌های ادعای خود، (ب) ایجاد وجهه‌ی مثبت از خود (به‌عنوان فردی آگاه، منطقی و استدلال‌ورز) و/یا (ج) تثبیت گفتمانی موضع خود در بحث (و مفصل‌بندی جایگاه خود در جریان مباحثه) استفاده می‌نمایند (نه آن‌که هویت، بیان و کنش خود را منفعلانه را به گره‌های پرتراکم در شبکه‌های اجتماعی تصویری متصل نمایند). پشتیبانی‌کننده‌هایی که بیشتر از آن‌ها استفاده شده بود عبارت‌اند از محتوای فضای سایبر («اینترنت خوندم/دیدم»)، تلویزیون/ماهواره («شبکه/ برنامه ... نشون داد») و بیان‌های آشنایان («گفت/می‌گه»).

(۵) استفاده از ردکننده‌ها، شایع است و افراد صرفاً به ذکر استدلال‌های ردکننده یا مثال‌های نقض اکتفا می‌نمایند و اغلب تضاد محتوای بیانی خود با جریان گفتمانی مباحثه را توضیح نمی‌دهند؛ مانند: «می‌گند صندلی اتوبوس یا مترو رو که به‌زور گیرمون اومده، دستی‌دستی بدیم بقیه، منم می‌گم نه.» شاید صرف نه گفتن موجب کنار نهادن شدن یک ارزش و کاهش کنش‌های موردمشاهده مرتبط به آن نشود، حتی موجب ضعیف‌انگاری دیدگاه بیان‌شده یا پشتیبانی زبانی از آن نشود، ولی نه گفتن مصداق کنش-گفتار^۱ است؛ هم بیان مخالفت و هم انجام ندادن. نه، یک پاسخ صریح آنی به گفتمان تلویحی تاریخی (احترام به آسایش کهن‌سالان در وسایل حمل‌ونقل عمومی) است. کلیدواژگانی چون هرگز، عمراً، صدسال (به‌صورت مستقیم، در بافت‌های جدی) و کلیدواژگانی چون حتماً،

چشم، باشه (به صورت غیرمستقیم، در بافت‌های شوخی) نیز کارکرد مشابهی در این موقعیت‌ها دارند. شاید بتوان این استفاده‌ی متعدد و متنوع از ردکننده‌ها را مصداقی از فرهنگ سلب-نفی-نهی در ایران امروز در نظر گرفت.

(۶) استفاده از وصف‌کننده‌ها نیز شایع است. کلیدواژگانی چون «خیلی، بسیار، زیاد، حتماً، قطعاً، یقیناً، بدون شک»، چنین کارکردی دارند. قوت وصف‌کننده‌ها، بدیلی است برای استدلال‌های که خود یا قوت محتوایی ندارند تا پذیرفته شوند، یا قوت صوری آن‌ها به خوبی صورت‌بندی نشده است تا متقاعدکننده جلوه نمایند.

برخلاف انتظار پژوهشگر، در مباحثه‌های مطالعه‌شده، استفاده از اجزای غیرضروری جدل، نسبت به استفاده از برخی اجزای ضروری جدل شایع‌تر است. شاید دلیل این امر آن باشد که این دسته از کاربران ترجیح می‌دهند از روش‌های غیرمستقیم/تلویحی برای ابراز موافقت یا مخالفت خود با موضع دیگران استفاده نمایند. دلیل دیگر آن می‌تواند عدم توجه به ضرورت‌های تفاهمی بحث، احساس عدم نیاز به صورت‌بندی دیدگاه خود در قالب استدلال‌هایی مدون، یا مخالفت ایشان با مؤثر بودن این سبک از بیان در این موقعیت باشد. دلیل دیگر این مورد ممکن است تمرکز شناختی کاربران بر جنبه‌های پیرامونی مباحثه (به جای موضوع هسته‌ای بحث) باشد که دیگران را ممکن است به این سوق دهد که از هر ابزار بلاغی برای پشتیبانی موضع خود (ورای تناسب آن) استفاده نمایند.

اغلب صرفاً بر بازتکرار ادعاها به جای تأمین استدلال‌ها تأکید می‌شود، گواه‌های اعتباردهنده یا استدلال‌هایی متقاعدکننده تأمین نمی‌شوند و رابطه‌ی تضمینی میان ادعاها و گواه‌ها یا استدلال‌ها به صراحت بیان نمی‌شود. شاید این کنش‌ها، (۱) ناشی از دشواری ترجمه توانش ارتباطی^۱ به کردار^۲ باشد (در صورتی که چنین توانشی اصلاً وجود داشته باشد)، (۲) ناشی از جدی گرفته نشدن تعامل‌های فضای سایبر، مباحثه‌های این فضا و/یا اهمیت کردار گفتگویی باشد، اما (۳) می‌توان آن را به زیرکی افراد در عدم ارائه‌ی استدلال خوش‌ریخت گزاره‌پردازی شده نیز نسبت داد. عامل فردی با عدم تأمین یک بیان

1. Competency
2. Performance

فرموله از اندیشه‌های خود، مجرای گفتگو با خود را چنان مدیریت می‌نماید که برای شناخت بیشتر ذهنیت او، پیش‌بینی کنش‌های او و (احتمالاً) اتخاذ کنشی تهدیدکننده‌ی وجهه، اندیشه‌ها، یا کردار وی، راهی گشوده‌تر نگردد. اگر چنین رفتاری با چنین قصدی روی دهد، چنین کرداری را نمی‌توان گفتگویی دانست زیرا فرد، پیام‌های ذهنی خود را زبانی دروازه‌بانی می‌نماید تا محتوی ذهنی وی، توپ بازی دیگران اما در زمین خودی نشود.

استفاده‌ی مکرر از پشتیبانی‌کننده‌های معروف، ردکننده‌های موردی و وصف‌کننده‌های محکم‌نمایانه، میل به تک‌گویی (بیشتر از گفتگو) را بازنمایی می‌کنند. فرد به‌جای آنکه دلایل باورمندی خود به یک قضیه را مطرح نماید تا دیگران بتوانند او را بهتر بفهمند، (و در صورت خواست طرفین، درباره‌ی موضوع، بیشتر بحث نمایند) خود را پشت اعتبار منبع ادعایی، مثال‌های نقض استثنایی که قاعده را نفی نمی‌کنند و/یا گزاره پردازی‌های مغلق و گفتارهای بلیغ درباره‌ی آن پنهان می‌نماید.

مغالطه‌های پرکاربرد در میدان مطالعه

نمونه‌هایی از مغالطه‌های که در میدان مطالعه مشاهده شدند در زیر ذکر شده‌اند تا گواه‌هایی بر این استدلال باشند که برخی از کردارهای تعاملی کاربران ایرانی در فضای سایبر، بیشتر از آنکه ماهیت استدلالی-گفتگویی داشته باشند، مثال نقضی بر آن‌ها، یعنی مغالطه‌ای-تک‌گویانه هستند:

ناپیرو (عدم اللزوم بالتبع): آگه جنبه‌ی دو زار شوخی رو هم نداری، بهتره کلاً بحث نکنی [نسبت مستقیمی میان بحث کردن و شوخی کردن به ذهن متبادر نمی‌شود].

• ابهام و ابهام:

- اکراه (پرچین کشیدن، حصار زدن): من عمراً صحبت‌های کسی رو در بحث قطع کنم؛ ولی اگر ببینم داره دروغ میگه، توهین می‌کنه، تهمت می‌زنه، معلومه می‌پریم بهش [بالاخره یکی از دو گزاره صحیح است، یا هرگز حرف دیگران قطع نمی‌شود، یا

در صورت لزوم حرف آن‌ها قطع خواهد شد].

○ اهمال سور (گزاره‌های بدون ذکر سور): اینایی که تو اینترنت میخونی شایعه است [در اینترنت، شایعه هم ممکن است وجود داشته باشد، اما همه‌ی محتواهای آن شایعه نیست].

○ سورهای کلی‌نما: اغلب ...ها همین جوری بحث می‌کنند؛ اصلاً همیشه با هیچ کدومشون هیچ حرفی زد [بالاخره گزاره یا فقط درباره‌ی اغلب صادق است یا همه، یا سور وجودی است یا عمومی].

• مغالطه‌های بی‌دقتی گمراه‌ساز:

○ عدم تمییز ذات-صفت یا کنه-وجه (این است و جز این نیست): علت همه‌ی بدبختی-های مملکت، همون ماجرای ... است [مشکل‌های همه‌ی زمینه‌های زندگی، یک دلیل واحد دارند؟ مشکل‌های هر زمینه‌ی معین، فقط همین یک دلیل را دارد؟].

○ علت جعلی: همه چی برعکس شده، هر چی طرف بیشتر ادعای فهمش میشه، بی-شعورتره [دلیل بروز یک رفتار، داشتن ادعای آن نیست و ادعا نمودن یک رفتار نیز، دال بر واقعاً موجود بودن آن نیست].

○ بزرگ‌نمایی: همین شمایی که اجازه نمی‌دی طرف راحت حرفش رو بزنه، همونی هستی که خیلی راحت سر ملت رو می‌بری [هرچند جلوی صحبت‌های دیگران را گرفتن، رفتار پذیرفته‌شده‌ای نیست، اما کسی که به هر دلیل جلوی صحبت‌های دیگران را می‌گیرد، الزاماً رفتارهای افراطی در حد آسیب جسمی رساندن به دیگران از خود نشان نمی‌دهد].

○ کوچک‌نمایی: حالا دو تا فحش که دیگه این حرفا رو نداره [موضوع، کیفیت است، نه کمیت؛ اصل عمل فحش دادن پذیرفته شده نیست، نه صرفاً دو مورد بودن آن‌ها].

• مغالطه‌های نقل:

○ توریه (صرفه‌جویی در بیان): خیلی اینترنت گشتم، اما اینی که شما می‌گید هیچ جای

- اینترنت ثبت نشده [منظور از کلیدواژه‌ی خیلی در اینجا مشخص نیست به چه کمیتی اشاره دارد؛ چون در نتایج جستجوی این فرد، مطلب مورد نظر بازیابی نشده است، به معنای وجود نداشتن آن در اینترنت نیست؛ خیلی بعید است ادعای فرد درباره‌ی این که همه‌ی اینترنت را با همه‌ی وسعت اطلاعاتی آن کاویده، صحت داشته باشد].
- نقل قول گزینشی (گلچین گویی، نقل کاوی، نقل قول ناقص یا گواه ناقص): یارو پررو پررو نوشته: من، نظر شما رو در این باره قبول ندارم [عبارت «البته به این دیدگاه شما احترام می‌گذارم» در نقل قول حذف شده است].
 - تحریف: فک کنم همه‌مون خوندمیم که شازده کوچولو به روباه گفت خودت خواستی رام من بشی، من که گفتم مسافرم، اما حالا باشد همینجا پشت می‌مانم [که در داستان اصلی این طور نیست].
 - تأکید/تکیه لفظی: ما حق نداریم به یه ایرانی دیگه توهین کنیم [ولی حق داریم به بقیه توهین کنیم؟ یا ولی بقیه حق دارند به یک ایرانی توهین کنند].

• ادعاهای بدون استدلال:

- بستن راه استدلال (سنگواره نمودن راه استدلال): پای استدلالیان بس چوبین بود [که نه تنها راه را بر استدلال کلاً می‌بندد بلکه مشروعیت استدلال‌ورزی را به چالش می‌کشد].
- بدیهی‌انگاری (هر بیچه مدرسه‌ای می‌داند): همه می‌دونند هر چه قدر مردم رو آزادتر بذاری، سطح جرم و جنایت افزایش پیدا می‌کنه [صورت استفهام انکاری آن «شما چطور نمی‌دانید؟» است].
- مسموم کردن چاه یا سرچشمه: هر کی این حرف‌ها رو باور کنه، ساده‌لوحه [چنین می‌نماید که این حرف‌ها اساساً ساده‌لوحانه هستند، درحالی که ممکن است چنین نباشد].
- تله‌گذاری: برای هر آدم عاقلی مثل روز روشن [پس اگر موضوع برای تو واضح نیست، عاقل نیستی].

- توسل به جهل: حرفاش درسته چون من تا حالا حتی یه بار هم نشنیده‌ام کسی چیزی علیه اون گفته باشه [این که ما تابه‌حال موردی را نشنیده باشیم، به معنای آن نیست که چنین موردی وجود ندارد].
- طرد شقوق: آدم یا آزادی رو درست قبول داره، دیگه هم هیچ اما و آگری نداره، یا می‌بینه جنبه‌ی آزادی رو نداره، از عواقبش می‌ترسه که تکلیفش معلومه، تمام عمر باید حسرتش رو بخوره [یا این، یا آن، تنها گزینه‌های نیستند، بلکه حالت‌های متعددی میان آنها قابل تصور است که به راحتی کنار گذاشته شده‌اند].
- تکرار: چند صدبار گفتیم اینترنت نباید فیلتر بشه؟ [تکرار یک موضوع، شاید اهمیت آن را نشان دهد اما به معنای درست بودن اصل ادعا درباره‌ی آن نیست].
- فضل فروشی (کورسازی با علم، وفاداری کورکورانه، اطاعت کورکورانه، اطاعت بی-اندیشه، طلب ایفای نقش تیمی، دفاع شخصی از موضع فکری خود): من که این حرف رو می‌زنم، فوق‌لیسانس ... دارم [ممکن است زمینه‌ی تحصیل فرد، کاملاً نامرتبط به زمینه‌ی اظهارنظر او باشد که در این صورت صرفاً به‌عنوان نظر شخصی قابل ارزیابی است؛ حتی اگر اظهارنظر فرد در زمینه‌ی باشد که در آن تخصص دارد، الزامی ندارد که ادعای او در این مورد خاص پذیرفتنی باشد، مگر اینکه استدلال و گواه در پشتیبانی آن ارائه نماید].
- کمیت‌گرایی افراطی (دقت کاذب، دقت نابجا، دقت جعلی): باور کن ۹۸-۹۷ درصد مردم با این قضیه رله هستند [بعید است اظهارنظر کلی، اما در قالب عددی دقیق، در پی یک مطالعه‌ی موثق به دست آمده باشد].
- واژگان جهت‌دار: من تعصب خاصی روی ... ندارم، فقط خوش ندارم هر خری هر چرتی به دهنش بیاد بگه، بقیه هم بی‌غیرت بهش جوابی ندند [خصوصیت مشترکی را نزد خود، استواری بر عقیده و نزد دیگری، تعصب نام‌گذاری می‌کنیم؛ همین‌طور، بی‌پاسخ گذاشتن توهین‌های دیگران، اگر از طرف بقیه باشد، دال بر بی-غیرتی آنهاست، اما اگر ما همان رفتار را ما داشته باشیم، روامداری ما را نشان می-

دهد].

- توسل به عواطف: من که اینو به شما می‌گم، جای پدرت هستم، پس حرف منو قبول کن [فرد به جای تأمین استدلال یا گواه برای ادعای خود، به هنجار احترام به کهن - سال‌ترها متوسل می‌شود].
- تهدید: وقتی هک شدی، دوزاریت میفته [چون وجهه‌ی بیانی مرا تهدید کردی، وجود کنش‌ات را تهدید خواهم کرد].
- تطمیع: لایک می‌خوای؟ لایک یادت نره [اگر وجهه‌ی مثبت من را حفظ کنی، عواید نصیب تو می‌شود].
- جلب ترحم (استرحام): بچگی کرد، یه چیزی گفتم، تو ادامه نده [به او رحم کن].
- عوام‌فریبی (توسل عوامانه، توسل به اکثریت): کلی آدم دور و برش هستند، معلومه آدم حسابیه [هر کس، افراد زیادی دور و برش هستند، الزاماً آدم حسابی است؟ یا هر کس آدم حسابی است، الزاماً افراد زیادی دور و برش هستند؟].
- مغالطه‌ی تجسم (شیء‌وارگی، ملموس‌پنداری، شیء‌شدگی و/یا فرضی‌انگاری): سرمایه - داریه که داره پدرمون رو در میاره [گویی سرمایه‌داری غولی واقعی در جهان بیرون است].
- جزمی‌گرایی (مطلق‌انگاری): یعنی یه درصد هم شک نکننا ... [موقعیت قطعی نشان داده می‌شود در حالی در واقع قطعی نیست].

• مغالطه‌های مقام نقد:

- اتهام ابهام: الآن داری فارسی حرف می‌زنی؟ [آن‌قدر مبهم حرف می‌زنی، انگار به زبان دیگری حرف می‌زنی].
- اتهام مغالطه: بین، کم آوردی، مغالطه نکن [در فقدان استدلال، فرد، استدلال طرف مقابل را استدلال نمی‌داند و آن را مغالطه می‌خواند، بدون آن‌که مغالطه بودن آن را نشان دهد].
- هجمه به شخص (انگیزه و انگیزه): هنوز اونقدر بالغ نشدی که بحث کردن بلد باشی [به

جای ادعا، به خود فرد حمله می‌شود].

○ توهین: جواب ابلهان، خاموشی است [وجهی فرد به‌صراحت تهدید و حتی تخریب می‌شود بنابراین انتظار می‌رود از ادامه‌ی مخالفت یا حتی ادامه‌ی بحث ممانعت نماید].

○ هجمه به منشأ: این حرفا رو هر کی بهت گفته یه احمقی بوده مثل خودت [ادعا می‌شود منشأ چنین افکاری، نامعقول، نامشروع، یا ناشناخته است].

○ مغالطه‌ی پهلوپنبه (مرد پوشالی): بر فرض ما جلوی بچه فحش ندادیم. این بچه بیرون نمی‌ره؟ از بقیه فحش نمی‌شنوه؟ از خودمون بشنوه که بهتره تا از بقیه. حداقل بهش می‌گیم خودش تکرار نکنه، یا چی کار کنه آگه بهش فحش دادند [موضوع تلاش برای پیش‌گیری از یادگیری-کاربرد حرف‌های ناسزا توسط کودکان، با موضوع چگونه واکنش-مقابله نشان دادن به حرف‌های ناسزای دیگران جایجا شده‌اند].

○ ناتمامی: کامل نامیسر (کمال دست‌نیافتنی، راهکار کامل): ما نه مثل اونا می‌شیم، نه دیگه می‌تونیم مثل قبل خودمون بشیم [هیچ مسیری، میسر نیست و مسیرهای میسر نیز مطلوب نیستند چون راه به کمال مطلق ندارند].

○ ارزیابی یک‌طرفه (پشته‌سازی از کارت‌ها، پشته‌سازی روی عرشه، نادیده گرفتن شواهد نقض، متمایل‌سازی و نادیده گرفتن شواهد سرکوب‌شده): ایرانیا به غریب‌نوازی و گشاده‌رویی و سخاوتمندی معروف‌اند. کدوم خارجی تا حالا از ایران دلخور برگشته؟ [فقط به محدود بازنمایی‌های مثبت از اخلاق ایرانیان اکتفا شده است و نمونه‌های متعدد بازنمایی‌های منفی از خلق ایرانیان، به هر دلیل، بیان نشده‌اند].

○ مناقشه در مثال: کی حالا گفته ... کشور خیلی خوبیه که شما هی اینجا رو با اونجا مقایسه می‌کنی؟ [موضوع بحث، کشور نام برده شده نبوده است، این کشور صرفاً به‌عنوان مثال مطرح شده بوده است و طرف مقابل با صرف رد ادعایی مناسب بودن گواه مورد مثال، جوری وانمود کرده است که اصل ادعا را رد کرده است].

○ بهانه (ایرادهای پیش‌پافتاده، موبه‌مو گشتن، هیچ‌چیزی جز ایراد، رگبار ایرادها،

ایرادهای مبتذل): آگه بقیه مردم رو نیگاه نکنیم پس چی کار کنیم؟ مثل اوسکولا سرمونو بندازیم پایین مستقیم بخوریم تو دیوار، یا سرمونو بالا بگیریم بیفتیم تو چاله؟ [الزاماً هر کس سر پایین راه می‌رود، به دیوار برخورد نمی‌کند و هر کس سر بالا راه می‌رود، در چاله نمی‌افتد].

○ سؤال مرکب (چند پرسش، پرسش چندگانه، پرسش پیچیده، پرسش از روی حقه و خدعه): قبول نداری ایرانیا، باهوش و سخت‌کوش هستند؟ [ممکن است به نظر طرف مقابل ایرانیان باهوش باشند، اما سخت‌کوش نه؛ یا سخت‌کوش باشند، اما باهوش نه؛ هم باهوش باشند، هم سخت‌کوش؛ نه باهوش باشند، نه سخت‌کوش].

• مغالطه‌های مقام دفاع:

○ تجاهل المطلوب (رد پا در راه را با ماهی‌دودی پاک کردن، عوض کردن موضوع بحث، از دست رفتن سررشته‌ی بحث، نتیجه‌گیری نامرتبط): یارو چنان می‌گه بهتره کاربران ایرانی از شبکه‌های اجتماعی داخلی استفاده کنند، انگار فیس‌بوک اول ایران بوده، بعد رفته آمریکا. البته آگه اونا می‌دونستند فیس‌بوک انقدر ایران می‌گیره، از همون اول می‌اومدند ایران سایت‌شون رو راه می‌انداختند [موضوع پیشنهاد استفاده از شبکه‌های اجتماعی داخلی، با موضوع امکان تاریخی ابتکار آن‌ها در داخل کشور خلط شده است].

○ نکته‌ی انحرافی: شما اصلاً سالی یه بار یه کتاب ورق می‌زنی که هی دم از تاریخ می‌زنی؟ [اگر کسی کتاب نخواهند حق ندارد از تاریخ حرف بزند؟ اگر به جای کتاب چاپی، کتاب صوتی استفاده نماید، یعنی مطالعه ندارد؟].

○ توسل به معنای تحت‌اللفظی (هرس مصداقی): گفتم دیگه الکی فحش نمی‌دم، نگفتم اصلاً فحش نمی‌دم [اصل فحش دادن، مشکل دارد، نه موقعیت آن؛ قول بر ناسزا نگفتن داده شده بوده است، اما قیدی برای حصر آن ذکر نشده بوده است].

○ تغییر موضع: من برا دفاع از تو گفتم هیچ کس حق نداره به دیگری بگه چی بگو چی نگو، اما منظورم این نبود به خودم هر چی خواستی بگی [موضع اول، در دفاع از

- شخص بوده است؛ موضع دوم، در مقابل اوست.]
- ارجاع به استثنای بی‌اهمیت خوانده شده (استثنایی که قاعده را تثبیت می‌کند): همچنین می‌گه محیط‌زیست انگار نه باباشند. فاجعه که نیست، چند تا آشغاله. آگه واقعاً انقدر مهمه برات خم شو جمعش کن به جا غر زدن [انگار با چند تکه زباله، محیط‌زیست آلوده نمی‌شود].
 - تخطئه‌ی مخاطب (خودت هم): تو خودت هم همش داری به بقیه توهین می‌کنی [چون خودت این کار را انجام می‌دهی، بقیه هم حق دارند این کار را انجام دهند؛ یا چون خودت این کار را انجام نمی‌دهی، نمی‌توانی از بقیه هم انتظار داشته باشی این کار را انجام ندهند].
 - تبعیض طلبی (حمایت خاص): اون قضیه‌اش بالکل فرق داره [یک مورد داخلی را باید از شمول ادعا خارج کرد، یا یک مورد خارجی را باید در شمول مجموعه شمار آورد، بدون آن که شرایط تغییر نکند].
 - حفظ پیش‌فرض: حرف شما درسته که بعضی ... این طور نیستند، اما این معنانش اون نیست که اکثر اونا این طور نباشند، تقریباً همه‌ی اونا همینطور هستند [علی‌رغم استدلال‌ها، گواه‌ها و حتی تأیید آن‌ها، از پذیرش اصل ادعای طرف مقابل، یا کنار گذاشتن ادعا خود طفره می‌رود].
 - انکارکننده (پذیرش ظاهری نقد: البته ...، اما ...): البته من با ...ها مشکل خاصی ندارم، اما اصلاً نمی‌تونم تحمل شون کنم [دیدگاه اصلی فرد، در عبارت پس از «اما» ذکر شده است و عبارت پیش از آن، صرفاً تعدیل‌کننده‌ی بار هیجانی مقاومت احتمالی در پی مواجهه با آن است].

• مغالطه‌های صوری:

- مغالطه‌ی تصدیق تالی: اون تو بحث شرکت نمی‌کنه. کسی که اعتماد به نفس کافی داشته باشه راحت تو جمع حرفشو می‌زنه. پس معلومه اعتماد به نفسش پایینه [پایین بودن سطح اعتماد به نفس، تنها یکی از دلایل عدم مشارکت یک فرد در بحث

- است؛ از طرف دیگر، هر فردی اعتماد به نفس زیادی داشت، الزاماً در بحث شرکت نمی‌کند].
- مقدمه‌های ناسازگار: کلاً بچه‌ی بدی نی. ولی بعضی وقتا بد گاف میده. آینه که بهتره کلاً راش ندیم [اگر بچه‌ی بدی نیست، چرا گاف می‌دهد؛ و اگر گاف می‌دهد، چطور بچه‌ی بدی به حساب نمی‌آید].
 - مغالطه‌ی افراد غیر موجود (مغالطه‌ی وجودی): کسی که اراده نداره، سر حرفش نمی‌مونه، پس کاری هم نمی‌کنه [ممکن است، فرد سر وعده‌ی خود متعهد نماند، اما کاری انجام دهد، اتفاقاً دقیقاً ممکن است کاری خلاف وعده‌ی خود انجام دهد].
 - مغالطه‌های مربوط به استدلال با پیش فرض نادرست:
 - سنت‌گرایی: ما حق نداریم انقدر راحت، سنت‌های به این قشنگی رو به شبه بذاریم کنار [چرا؟].
 - عدم سابقه: آخه کجای دنیا، همچین قانونایی بوده تا حالا؟ [چون در جای دیگر سابقه ندارد، دلیل نمی‌شود جای دیگر تجربه نشود].
 - تجددگرایی: چی داری میگی؟ این فناوری روز دنیاست! [صرفاً چون جدید است یعنی بهتر است؟].
 - سنت‌گریزی: این روش زندگی آگه درست بود، ورمی افتاد [شاید این رویدد، دلایل دیگری داشته است].
 - توسل به برتری فقر: دقت کنید اغلب آدمای خوب، وضعشون خوب نی [دلیل این که وضع مالی آنها خوب نیست، الزاماً این نیست که اخلاقی آدم‌های خوبی هستند، هرچند ممکن در مواردی بین آنها ارتباطی وجود داشته باشد].
 - توسل به برتری ثروت: این شعار استیو جابز بوده [و این چه چیز را می‌رساند؟].
 - توسل به اکثریت: یعنی همه عالم اشتباه می‌کنند، تو درست می‌گی؟ [ممکن است همه اشتباه کنند].
 - علت شمردن امر مقدم: آگه این همه کیوسک‌الکی خالی خراب نمونده بود خیابون

که انقد فحش نمی‌نوشتند روش [کیوسک‌ها، خالی رها نشده‌اند تا روی آن‌ها چیزی نوشته شود؛ اگر کیوسک نبود، همین فحش‌ها را جای دیگری مثلاً دیوار می‌نوشتند].

○ علت شمردن امر مقارن: تجربه نشون داده هر چی بیشتر درس بخونی، شانس موفقیت تو بازار کمتره [دلیل موفقیت در بازار، دقیقاً خود درس نخواندن نیست؛ فرد، یا مهارت‌های کار در بازار را فرا گرفته است، یا شاید در اثر یک اتفاق به موفقیتی دست یافته است، یا اتفاقاً در تشخیصی درست درباره‌ی خود به سراغ فعالیت شغلی رفته است که مناسب روحیه‌ی او بوده است؛ در طرف مقابل نیز، دلیل عدم موفقیت در بازار، دقیقاً خود درس خواندن نیست؛ فرد، یا مهارت‌های کار در بازار را فرا نگرفته است، یا شاید ارتباط‌های خوبی در بازار برقرار نموده است، یا اتفاقاً در تشخیصی نادرست درباره‌ی خود به سراغ فعالیت شغلی رفته است که مناسب روحیه‌ی او نبوده است].

○ مغالطه‌ی تقسیم: کی باورش میشه استاد دانشگاه این طور برخورد کنه؟ [ممکن است که به شکلی قالبی از یک استاد دانشگاه انتظار نرود برخی رفتارها از او مشاهده شود، اما او هم یک انسان است و ممکن است مثل هر فرد دیگر هر رفتاری از وی سر بزند].

○ مغالطه‌ی قمارباز: تا الان سه بار رفتیم نیمه‌نهایی باختیم، این دفعه هم تکلیفش معلومه دیگه [نتیجه‌ی هر بازی مستقل از بازی‌های قبل است، پس نتیجه الزاماً شکست نخواهد بود].

• مغالطه‌های ربطی:

○ مضمّر محدود (مردود): فقط آدمای نوکیسه‌ی خودباخته با ۴ کلمه انگلیسی بلغور کردن حس می‌کنند خیلی باکلاس شدند [فقط افراد نوکیسه و/یا خودباخته نیستند که گمان می‌کنند انگلیسی صحبت کردن با کلاس است؛ شاید افراد نوکیسه و/یا خودباخته گمان نمی‌کنند انگلیسی صحبت کردن با کلاس است].

- فصل امر (این یا آن): بالاخره یا با مایی، یا با اونا، شترسواری دولا ولا که همیشه [فقط دو وضعیت برای انتخاب در اختیار فرد قرار می‌گیرد، در حالی آزادی کنش او بیش از اینهاست].
- ذوالحدین جعلی: ساکت باشی، می‌گند یوبس و افاده‌ای. تا می‌ای به شوخی کنی، می‌گند جلف و بی‌ادبی [دو حالت افراطی و تفریطی به‌عنوان تنها حالت‌های ممکن بازنمایی شده‌اند].
- خلط نسبت: آگه شما به بقیه احترام بذاری، اونا هم به شما احترام می‌ذارند [ممکن است شما به بقیه احترام بگذارید، اما آن‌ها به شما احترام نگذارند؛ ممکن است شما به بقیه احترام نگذارید، اما آن‌ها به شما احترام بگذارند].
- مصادره به مطلوب: هر چه زمان می‌گذره، فناوری پیشرفت می‌کنه، زندگی ما بهتر میشه [ارتباط بین توسعه‌ی فناوری و بهبود زندگی در ابعاد غیرمعیشتی آن، خطی و قطعی نیست].
- استدلال دوری: ما حق داریم، برا این و اون جوک بسازیم، بخندیم. حق داریم بخندیم، پس حق داریم جوک بسازیم [نه حق جوک ساختن، حق خندیدن به دیگران را موجب می‌شود؛ نه حق خندیدن، حق جوک ساختن درباره‌ی دیگران را موجب می‌شود].
- تعمیم شتاب‌زده: رو هوا حرف نمی‌زنم، چند تاشون رو از نزدیک دیدم که اینو می‌گم، همه‌شون هم به جورند [با مشاهده‌ی یک/چند مورد، نمی‌توان استقرایی درباره‌ی همه ادعا نمود].
- تمثیل: زندگی مثل بازی کامپیوتری می‌مونه، هر چی جلوتر میری سخت‌تر میشه [زندگی فقط بازی نیست، مثل بازی هم نیست؛ همیشه هم آینده از گذشته سخت‌تر بر ما نمی‌گذرد].

● کردارهای ارتباطی ناقض قاعده زبانی بیان

- یا قاعده‌ی کمیت نقض می‌شود زیرا فرد، اطلاعات کافی (اعم از استدلال، گواه،

پشتیبانی کننده) را تأمین نمی‌نماید؛

○ یا قاعده‌ی کیفیت نقض می‌شود زیرا بیان فرد، در بسیاری موارد وجه جدی قابل اتکایی ندارد، خواه از روی شوخی حرفی زده شود، عکس واقعیت از روی عناد بیان شود، یا تفسیر شخصی از موضوع به‌عنوان واقعیت بازنمایی شود؛

○ قاعده‌ی تناسب نقض می‌شود زیرا بیانه‌های نامرتبط به موضوع بحث، اگر حجم بیشتری از محتوای گفتگوی جماعتی را اشغال نکرده باشند، حداقل همان‌قدر در پیام‌ها حضور دارند؛

○ قاعده‌ی منش نقض می‌شود زیرا بسیاری از بیان‌ها، پیچیده‌نما، مبهم یا سازمان‌نیافته هستند؛ این سبک بیان کنایی، تجربه‌شده، تمرین‌شده و پذیرفته‌شده در برخی موقعیت‌های ارتباطی از برخی بافت‌های فرهنگی است و حتی استفاده از آن نوعی ترفند بلاغی تلقی می‌شود.

○ کردارهای ارتباطی ناقض قاعده هنجاری مباحثه

○ اگر به الگویی فانایمرن و گروتندورست (۲۰۰۴) برای قواعد حاکم بر مباحثه‌ی انتقادی بازگردیم:

۱. قاعده‌ی آزادی: برخی کاربران خود را در طرح مواضع خود یا ابراز تردید نسبت به مواضع یکدیگر آزاد می‌دیدند و این موضوع را به آزادی نوع بشر، گرایش لیبرالی شخصی و/یا امکان‌هایی آزادی بیان در فضای رسانه‌های اجتماعی نسبت می‌دادند؛ اما متقابلاً این حق را برای دیگران قائل نبودند و نزاکت توافقی جماعت، هنجارهای عمومی جامعه و پیامدهای وجهه‌ای خود را به‌عنوان دستاویزهایی برای محدود ساختن آزادی بیان دیگران به کار می‌گرفتند.

۲. قاعده‌ی مسئولیت اثبات: همان‌طور که در بخش‌های پیشین مشاهده شد، افراد اغلب از طرح استدلال و ارسال بازخورد به آن خودداری می‌ورزیدند و در صورتی هم که موضعی انتقادی به موضوع مباحثه مطرح می‌شد، به‌جای این که طرف مقابل از مواضع خود دفاع نماید، یا این موضع‌گیری، تردید یا پرسش را بی‌پاسخ می‌گذاشت و دیگر کاربران نیز به

آن بی‌اعتنایی می‌نمودند، یا بدون ذکر استدلال مقابل، دیدگاه منتقد را منکوب می‌کرد، (و یا کرداری که بیش از همه متداول بود) تلاش فرد منتقد برای طرح و بسط مباحثه، از طرف فرد مقابل در مباحثه یا توسط دیگر کاربران، مورد تمسخر، تحقیر و تخطئه قرار می‌گرفت (زیرا بیش از حد جدی، مصرانه، یا بی‌خود تلقی می‌شد).

۳. قاعده‌ی موضع‌گیری: غیرازاین که ماهیت مباحثه‌ی انتقادی در فضای جماعتی مجازی ایجاب می‌نماید، استدلال‌ها (و مغالطه‌ها) و پاسخ‌های آن‌ها، به‌صورت غیرمنظم مطرح شوند بنابراین تشخیص ربط موضع‌گیری‌ها دشوارتر از مباحثه‌های حضوری است، اما یک نکته نیز بر پیچیدگی این ماجرا افزوده بود و آن این که افراد مطالب‌موردنظر خود تک-گویانه را به ریسمان گفتگو می‌افزودند و این الزاماً در پاسخ به پیام‌های دیگران (به‌ویژه در پاسخ به آخرین بازخورد دیگر کاربران) نبود، بنابراین موضع‌گیری‌های جدلی عملاً شکل نمی‌گرفتند یا به‌سرعت متوقف می‌شدند بدون آن که در دیالکتیک با دیگری، سنتزی در پی داشته باشند.

۴. قاعده‌ی ربط: بسیاری از محتواهای به اشتراک گذاشته‌شده در هر ریسمان گفتگویی، نه‌تنها بازخوردی به هر پست کانونی بحث نبود، بلکه خود موقتاً به وقته‌ی دوگویی‌ها یا چندگویی‌ها در همانجا تبدیل می‌شد؛

۵. قاعده‌ی پیش‌فرض ابرازنشده: افراد، اغلب پیش‌فرض‌های خود در بحث را به‌صراحت بیان نمی‌داشتند، نیز اغلب درباره‌ی خود پیش‌فرض‌ها نیز بعداً مباحثه‌ای در نمی‌گرفت و احیاناً اگر پیش‌فرضی به چالش کشیده می‌شد چنین مغالطه می‌شد که (۱) اغلب مردم، افراد فرهیخته، انسان متمدن و امثال آن بر درستی این پیش‌فرض وقوف و توافق دارند، بنابراین نیازی به ذکر صریح آن نبوده است؛ (۲) اگر طرف مقابل این پیش‌فرض را نمی‌پذیرد، ادامه‌ی بحث با وی عبث خواهد بود؛ (۳) در اختفای پیش‌فرض‌ها در پشت بیان‌ها، قصدی در کار نبوده است.

۶. قاعده‌ی نقطه‌ی آغاز: این قاعده نیز همچون قاعده‌ی پیش‌فرض ابرازنشده نقض می‌

شود؛

۷. قاعده‌ی طرح بحث: افراد اغلب از توصیف‌کننده‌ها، ردکننده‌ها و انکارکننده‌ها به صورت متوالی، متناوب و حتی متقاطع استفاده می‌نمایند تا ضعف استدلال، گواه یا تضمین خود را مغالطه‌گونه پوشش دهند؛

۸. قاعده‌ی اعتبار: کاربران، از عاملیت خود بر ساختارهای زبانی، قواعد هنجاری و منابع معرفتی استفاده می‌نمایند تا همواره قاعده‌ی اعتبار را چنین نقض نمایند که آنچه آن‌ها به آن باور دارند، آن را بیان می‌کنند، یا انجام می‌دهند بر برداشت‌های شخصی ایشان (از امکان‌های زبانی، کارکرد هنجارها و محتواهای معرفتی) استوار است و دلیلی نمی‌بینند، یا آن را مفید نمی‌دانند، یا حتی آن را ممکن نمی‌دانند که درباره‌ی این برداشت‌ها به دیگران توضیحی دهند، درباره‌ی آن‌ها با دیگران گفتگو نمایند، یا نسبت به آن‌ها بازاندیشی کنند؛

۹. قاعده‌ی خاتمه: به ندرت افراد از کنش‌های گفتاری (یا عبارت‌های نایب فعلی) استفاده می‌کنند تا پذیرش موضع طرف مقابل را به صراحت اعلام دارند، عقب‌نشینی خود را از یک موضع ابراز دارند، یا برای بازاندیشی فرصتی تعلیق‌گونه به خود اختصاص دهند. وقتی یک کاربر از تعامل در یک ریسمان موضوعی از گفتگوها متوقف می‌شود، برداشت‌های هم‌زمانی شکل می‌گیرد درباره‌ی این که موضع طرف مقابل را پذیرفته است، از موضع قبلی خود عقب‌نشینی کرده است، در حال بازاندیشی است، ادامه‌ی این بحث را ضروری نمی‌داند، یا کلاً دیگر در مباحثه‌های جماعتی مشارکت نخواهد کرد. یک واکنش نوعی دیگر در همین شرایط، هجمه به وجهی طرف مقابل، هجمه به وجهی کلی جماعت و/یا هجمه به وجهی خود امر گفتگویی است؛

۱۰. قاعده‌ی کاربرد: مغالطه، ذکر مثال‌های بی‌ربط، ارجاع به منابع نامرتب، ارجاع به منابع نامعتبر و دفع مسئولیت استدلال، همگی مصادیقی از عدم تعهد عملی کاربران برای پیشبرد گفتگویی مباحثه مشاهده شدند.

کاربران در ارسال ابتکاری نظر خود و در بازخورددهی به نظرهای دیگر کاربران، مدام در استفاده از ابزارهای منطقی و ابزاری بلاغی جابجا می‌شوند تا بنا به اقتضا (۱) منظور خود را افشا یا اختفا نمایند، (۲) خودافشایی یا خودانکاری نمایند و (۳) به اقناع مخاطب یا امتناع از

انگیزش او اقدام نمایند. مشارکت‌کنندگان در مباحثه‌های انتقادی، مستمر (به اقتضای موقعیت) بین استدلال و مغالطه، بین رعایت قواعد گفتگو یا نقض آن‌ها، بین رعایت هنجارهای جماعتی بحث یا نقض آن‌ها، بین کردار بسط‌گفتمانی یا کردار بست‌گفتمانی، بین گفتگوگرایی یا تک‌گویی‌گرایی در حال حرکت و کنش هستند. این کنش‌های کاربران، رفت‌وآمد (و نه نوسان) بین (۱) استدلال و مغالطه، (۲) ساختارهای منطقی و ساختارهای بلاغی، (۳) رعایت قاعده زبانی و نقض آن، (۴) رعایت قاعده هنجاری مباحثه و نقض آن و (۵) عاملیت فردی و ساختار جمعی، همان مانور راهبردی^۱ فان‌ایمرن است؛ بازی‌های زبانی که شاید فنون روزمره^۲ دوسرتویی^۳ در برابر راهبردهای قدرت هم باشد.

نتیجه‌گیری

هدف این مقاله که در شبکه‌ی اجتماعی فیس‌بوک انجام شد، مطالعه‌ی شیوه‌های مباحثه انتقادی میان کاربران ایرانی در فضای سایبر بود. در این پژوهش، ابتدا از الگوی جدل تولمن استفاده شد تا گزاره‌پردازی استدلال توسط ایرانیان در این فضا بازشناسی شود. مشاهده‌ی ما نشان داد کاربران ایرانی در طراحی جدل، بیشتر به صرف بیان ادعا اکتفا می‌نمایند و به تضمین گواه و/یا تأمین استدلال در پشتیبانی از ادعای خود اقدام نمی‌کنند. مباحثه‌ها، ضعف استدلال داشت و توصیف‌کننده‌ها، انکارکننده‌ها و ردکننده‌ها، به‌مثابه جبران‌کننده استدلال استفاده می‌شدند. بسیاری از گزاره‌های کاربران، ماهیت مغالطه (و نه استدلال) داشتند و استفاده از آن‌ها، قواعد کمیت، کیفیت، ربط و منش (ذیل اصل همیاری گفتگوی گرایس) را نقض می‌نمود و شاهدی بر آن بود که هم قواعد کاربرد زبان و هم قواعد نقض آن قواعد، هر دو در کاربرد زبان تعیین می‌شوند و تغییر می‌یابند. سپس الگوی مباحثه‌ی انتقادی فان‌ایمرن به کار گرفته شد تا تعامل زبانی کاربران در استمرار مباحثه (ورای بیان یک استدلال-مغالطه) مطالعه شود. مشاهده ما ناظر به نقض گسترده هنجارهای پیشنهادی برای حفظ ویژگی استدلالی، مستمر و تعاملی بودن مباحثه انتقادی بود. نحوه بیان

-
1. Strategic Maneuvering
 2. Everyday Tactics
 3. Michel de Certeau

مباحثه انتقادی در شبکه‌های اجتماعی فضای سایبر ؛ خسروی و کوثری | ۴۱

ادعاها، بازخورددهی به آن‌ها و بازخورددهی به بازخوردها، مصداق مانور راهبردی میان استدلال، مغالطه و ترفندهای بلاغی فرااستدلالی بود. وقتی فرد از ارائه‌ی استدلال قابل‌بحث (به هر دلیل) بازماند (از آن سر باز زند)، جریان تضارب آرا شکل نمی‌گیرد، یا قوت چندانی ندارد، یا پایدار نمی‌ماند. استنباط مردم‌نگار آن است که کاربران ایرانی (گاه آگاهانه و گاه کمتر آگاهانه) مدام در بازی‌های زبانی ویتگنشتاینی حین مباحثه انتقادی هستند.

منابع

- اکبری، منوچهر؛ و سالاری، مهتاب (۱۳۹۸). "بررسی زبان و بازی‌های زبانی در غزل پست‌مدرن ایران". *پژوهشنامه نقد ادبی و بلاغت*، ۸(۱)، ۲۱-۳۹.
- انگروزی‌نو، مایکل (۱۳۹۶). *درآمدی بر مردم‌نگاری*. ترجمه جبار رحمانی و محمد رسولی. تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- آجیلی، هادی؛ و سلگی، محسن (۱۳۹۵). «راهکاری در حل منازعه لیوتار و هابرماس در مورد زبان و اجماع عمومی». *حکمت و فلسفه*، ۱۲(۳)، ۷-۲۸.
- آل‌غفور، محسن (۱۳۹۱). "حقیقت مشروطه در بازی زبانی جامعه ایرانی". *سیاست - مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی*، ۴۲(۱)، ۸۱-۹۸.
- بهرامپور، شعبانعلی (۱۳۸۷). *مردم‌نگاری و کاربرد آن در ارتباطات*. رسانه ۱۹(۱): ۵۷-۷۸.
- پایا، علی (۱۳۸۱). تحلیل برخی نتایج آموزه‌های ویتگنشتاین متأخر برای علوم اجتماعی. *مطالعات جامعه‌شناختی*، ۱۹، ۲۰۴-۱۶۷.
- پیش‌قدم، رضا (۱۳۸۶). "افزایش تفکر انتقادی از طریق مباحثه‌ی ادبی در کلاسهای زبان انگلیسی". *جستارهای ادبی*، ۴۰: ۱۶۷-۱۵۳.
- پیش‌قدم، رضا؛ و عطاران، آتنا. (۱۳۹۴). "بررسی کنش گفتاری استدلال در زبان تبلیغات مجلات انگلیسی و فارسی". *جستارهای زبانی*، ۲۴: ۶۵-۴۴.
- حسینی معصوم، سید محمد؛ و خاوری، فاطمه (۱۳۹۳). "مقایسه‌ی کنش‌های گفتار در پیامک‌های فارسی زنان و مردان جوان بر اساس طبقه‌بندی سرل". *زبان و زبان‌شناسی*، ۱۹: ۷۵-۸۸.
- خانیک، هادی؛ اتابک، محمد؛ و عزیز، فرید (۱۳۹۶). "تحلیل وضعیت شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران با رویکرد حوزه عمومی هابرماس (مورد مطالعه چند گروه فیس‌بوکی)". *مطالعات فرهنگ-ارتباطات*، ۱۸(۳۷)، ۱۰۱-۱۳۰.
- خیرآبادی، رضا (۱۳۹۲). "نقش تخطی از اصول گرایس در ایجاد نسل جدید لطفه‌های ایرانی". *جستارهای زبانی*، ۱۵: ۵۳-۲۹.
- خیرآبادی، رضا؛ گلفام، ارسلان؛ آقاگل‌زاده، فردوس؛ و کرد زعفرانلو کامبوزیا، عالیه (۱۳۹۱). "انگاره زبان‌شناختی نگارش و گزینش خبر: رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی". *پژوهشهای زبان و ادبیات تطبیقی*، ۴: ۲۵-۴۲.

مباحثه انتقادی در شبکه‌های اجتماعی فضای سایبر؛ خسروی و کوثری | ۴۳

دست‌آموز، سعیده؛ و محمدی، محمدرضا (۱۳۹۵). "بررسی تأثیر کنش‌های گفتاری غیرمستقیم با ساختار پرسشی بر روند گفت‌وگو از منظر زبان روسی". *جستارهای زبانی* ۲۹: ۳۹-۵۷.

ربیعی، علی؛ علیخانی، زهره؛ و غلامی، فرزاد (۱۳۹۱). "تحلیل وبلاگهای سیاسی-اجتماعی با رویکرد حوزه عمومی هابرماس". *جهانی رسانه*، ۷(۲)، ۱۲۳-۹۰.

رضایی، حسین؛ و درخشه، جلال (۱۴۰۰). "تحلیل مفهوم خیر عمومی و برساخت آن در اندیشه سیاسی یورگن هابرماس". *سیاست - مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی*، ۵۱(۱)، ۱۷۹-۱۵۳.

زرقانی، سید مهدی؛ و اخلاقی باقوجری، الهام (۱۳۹۱). "تحلیل ژانر شطح بر اساس نظریه کنش گفتار". *ادبیات عرفانی* ۶: ۸۰-۶۱.

سمیعی اصفهانی، علیرضا؛ و میرالی، سجاد (۱۳۹۳). "دموکراسی رایزنانه؛ جنبش‌های اجتماعی و حوزه عمومی جهانی (با تأکید بر نظریه عقلانیت ارتباطی هابرماس)". *سیاست - مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی*، ۴۴(۲)، ۴۶۱-۴۴۶.

سهراب‌نژاد، علی‌حسن (۱۳۹۵). "پژوهشی در بازی‌های زبانی ادبیات عامه‌ی کردی ایلام". *فرهنگ و ادبیات عامه* ۴(۸): ۶۹-۴۵.

شفقی، مریم (۱۳۹۲). "کنش گفتاری وعده و وعده سیاسی". *جستارهای زبانی* ۱۴: ۱۵۸-۱۴۱.

شفقی، مریم؛ و تمیم‌داری، احمد (۱۳۹۴). "بررسی مشخصه‌های کنش گفتاری معذرت‌خواهی یا مخاطب خداوند (توبه) در زبان‌های فارسی و روسی". *جستارهای زبانی* ۲۶: ۳۰۴-۲۸۵.

شوتس ایشل، رینر. (۱۳۹۱). *مبانی جامعه‌شناسی ارتباطات*. ترجمه کرامت‌الله راسخ. تهران: نشر نی.

شهبازی، رامتین (۱۳۹۹). "سازوکار بازی زبانی ویتگنشتاین به مثابه نقد اجتماعی قدرت در نمایش آیینی-ستی سیاه‌بازی". *جستارهای زبانی*، ۱۱(۲)، ۲۵۶-۲۳۵.

عالم، عبدالرحمن؛ و پورپاشا کاسین، علی (۱۳۹۰). "دموکراسی گفتگویی هابرماس: رابطه یا نسبت عاملها". *سیاست - مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی*، ۴۱(۱)، ۱۷۰-۱۵۳.

عاملی، سعیدرضا (۱۳۹۲). *روش‌های تحقیق در مطالعات فرهنگی و رسانه*. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

عبدالهی، محمدعلی؛ و فرهانیان، فاطمه. (۱۳۹۰). "نگاهی به بازی زبانی احساسات". *معرفت*

فلسفی، (۳)۸، ۱۹۳-۱۷۳.

عبداله‌ی، منیژه؛ و عمل صالح، احیا (۱۳۹۱). "بررسی ساختار استدلال در سه متن دوره‌ی قاجار".
بوستان ادب (شعرپژوهی) ۲: ۱۷۴-۱۵۱.

عبداله‌یان، حمید؛ و شیخ انصاری، مهین (۱۳۹۵). "مفهوم‌سازی و عملیاتی‌کردن کنش ارتباطی
هابرماس در فیسبوک". جامعه‌پژوهی فرهنگی، (۳)۷، ۱۲۶-۹۷.

قاسمی، روح‌اله (۱۳۹۵). "بررسی بازی‌های زبانی در دو اثر پالود و در جستجوی زمان از دست
رفته". نقد زبان و ادبیات خارجی (پژوهشنامه علوم انسانی)، (۱)۱۲، ۲۱۱-۱۹۳.

قمی، محسن (۱۳۸۴). "تأثیر نظریه بازی‌های زبانی ویتگنشتاین بر فلسفه لیوتار". اندیشه دینی،
(۱۶)۷، ۹۲-۶۱.

کرمانی، حسین؛ و خانیکی، هادی (۱۳۹۸). "هابرماس در تلگرام؛ تحلیل حوزه عمومی و کنش
ارتباطی در مکالمه‌های روزنامه‌نگاران ایرانی در رسانه‌های اجتماعی". مطالعات رسانه‌های
نوین، (۱۹)۵، ۳۳-۱.

کلانتری، عبدالحسین (۱۳۹۱). گفتمان: از سه منظر زبان‌شناختی، فلسفی و جامعه‌شناختی. تهران:
جامعه‌شناسان.

لیت، مارتین. (۱۳۷۹). "یورگن هابرماس و دموکراسی مشورتی". ترجمه مهدی براتعلی‌پور، نامه
مفید، (۴)۶، ۱۸۳-۲۱۰.

محمدی، عبدالله (۱۳۹۸). "تاملی در نظریه بازی‌های زبانی ویتگنشتاین متأخر". اندیشه دینی،
(۴)۱۹، ۱۱۶-۹۵.

مدرسی تهرانی، یحیی؛ و تاجعلی، محبوبه (۱۳۹۱). "کنش گفتاری درخواست: مقایسه‌ی
فارسی‌زبانان و فارسی‌آموزان". پژوهش‌نامه‌ی آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان ۶:
۱۰۷-۸۳.

منادی، مرتضی (۱۳۸۶). مردم‌نگاری. روش‌شناسی علوم انسانی، (۵۱)۱۳: ۱۳۰-۱۱۱.

ندرلو، بیت‌اله (۱۳۹۰). "نظریه بازی‌های زبانی ویتگنشتاین: یک نظرگاه فلسفی پست‌مدرن درباره
زبان". غرب‌شناسی بنیادی، (۱)۲، ۱۰۰-۸۷.

نقیب‌زاده، میرعبدالحسین؛ و نوروزی، رضاعلی (۱۳۸۹). "تحلیلی بر اهداف تربیت اخلاقی و
اجتماعی از دیدگاه هابرماس با تأکید بر نظریه کنش ارتباطی". جامعه‌شناسی کاربردی

- (مجله پژوهشی علوم انسانی دانشگاه اصفهان)، ۲۱(۱)، ۱۴۲-۱۲۳.
- نوری، م. (۱۳۹۹). "نقدی بر مبانی نظریه کنش ارتباطی در اندیشه یورگن هابرماس". شناخت (پژوهشنامه علوم انسانی)، ۱۳(۱)، ۲۶۵-۲۴۵.
- نیکوبندری، حسین (۱۴۰۰). "تحلیل انتقادی مکتب رایزنی در گفتمان حقوق بشر معاصر؛ با تأکید بر آراء جان راولز و یورگن هابرماس". حقوق بشر، ۱۶(۱)، ۱۴۹-۱۷۱.
- ویتگنشتاین، لودویگ (۱۳۸۰). پژوهش‌های فلسفی. ترجمه فریدون فاطمی. تهران: مرکز.
- هرسیج، حسین؛ و حاجی‌زاده، جلال (۱۳۸۹). "تبیین دموکراسی رایزنانه در اندیشه‌های فلسفی هابرماس". حکمت و فلسفه، ۶(۳)، ۹۳-۷۵.
- اله‌ویسی، گه‌شین؛ خوشخوئی، منصور؛ و سلحشوری؛ احمد (۱۳۹۷). بررسی مبانی و اصول تربیتی نظریه بازی‌های زبانی ویتگنشتاین و نقد آن بر اساس دیدگاه علامه طباطبایی. هستی و شناخت، ۵(۱)، ۸۳-۱۰۸.

References

- Austin, J. L. (1962). *How to Do Things with Words*. London: Oxford University Press.
- Besnard, P., Hunter, A. (2008). *Elements of Argumentation*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Gill, R. (2000). "Discourse Analysis". Pp172-190. In M. Baue and G. Gaskell (Eds.). *Qualitative Researching with Text, Image, and Sound*. London: Sage.
- Goodnight, G. T. (1982). "The Personal, Technical, and Public Spheres of Argument." *Journal of the American Forensics Association*. 18:214-227.
- Grice, H. P. (1989). "Logic and Conversation". Pp22-40. In P. H. Grice. *Studies in the Way of Words*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press. First published in P. Cole and J. Morgan (Eds.) (1975). *Syntax and Semantics, Vol. 3: Speech Acts*. Pp41-58. New York: Academic Press.
- Littlejohn, S. W., Foss, K. A. (2008). *Theories of Human Communication*. Ninth Edition. Belmont, CA: Thomson Wadsworth.
- Searle, J. (1969). *Speech Acts: an Essay on the Philosophy of Language*. London, UK: Cambridge University Press.
- Toulmin, S. (1958). *The Uses of Argument*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Van Dijk, T. A. (1991). "Multidisciplinary Critical Discourse Analysis". Pp95-120. In R. Wodak and M. Meyer (Eds.). *Methods for Critical*

Discourse Analysis. London: Sage.

- Van Eemeren, F. H., Grootendorst, R. (1992). *Argumentation, Communication, and Fallacies: a Pragma-Dialectical Perspective*. Hillsdale, NJ: Laurence Erlbaum.
- Willard, C. A. (1980). "Some Questions about Toulmin's View of Argument Fields." Pp348-400. In J. Rhodes, S. Newell (Eds.). *Proceedings of the Summer Conference on Argumentation*. Alta, Utah, US: Falls Church SCA.

References [In Persian]

- Abdollahi, M., Amal-e Sal;eh, A. (2012). An Analysis of Argumentative Texts of Qajar Era. *Journal of Poetry Studies (Boostan Adab)*, 4(2), 151-174. DOI: 10.22099/jba.2012.462 [In Persian]
- Abdollahi, M., Farhanian, F. (2011). A Look at Language Games of Emotions. *Marifat-e Falsafi*, 8(3), 173-193. [In Persian]
- Abdollahyan, H., & Sheikh Ansari, M. (2016). Conceptualization and Operationalization of Speech acts in Facebook. *Sociological Cultural Studies*, 7(3), 87-116. [In Persian]
- Aghagolzadeh F., Kheirabadi, R., Golfam A., Kord-e Zafaranlu Kambuziya, A. (2012). The Linguistic Model of News Composition and Selection: A Critical Discourse Analysis. *Language Related Research*, 3(4), 25-42. [In Persian]
- Ajili, H., & Solgi, M. (2016). A way to resolve the conflict "Lyotard and Habermas 'on' Language and consensus.". *Wisdom and Philosophy*, 12(47), 7-28. DOI: 10.22054/wph.2016.7291. [In Persian]
- Akbari, M., & Salari, M. (2019). Examining Language and Language Games In Postmodern Persian Poetry. *Journal of Literary Criticism and Rhetoric*, 8(1), 21-39. [In Persian]
- Aleghafour, M. (2012). Mashrooteh Truth in Language Game of Iranian Society. *Political Quarterly*, 42(1), 81-98. DOI: 10.22059/Jpq.2012.29930. [In Persian]
- Alem, A. A., & Pourpasha Kasin, A. (2011). Habermas Dialogic Democracy: Relation Factors. *Political Quarterly*, 41(1), 153-170. [In Persian]
- AllahVaisi, G., Khoshkhoei, M., & Salahshori, A. (2018). Studying the Basics and Principles, and a Critique, of Wittgenstein's Language Game Theory from the Viewpoint of Allameh Tabatabai. *Existence and Knowledge*, 5(1), 83-108. [In Persian]
- Ameli, S. (2013). *Research Methods in Media and Cultural Studies*. Tehran: University of Tehran Press. [In Persian]
- Angrosino, M. (2017). *Projects in Ethnographic Research*. Trans. J. Rahmani and M. Rasouli. Tehran: Research Center For Culture, Art

- and Communications. [In Persian]
- Bahrapour, S. (2008). Ethnography and its Application in Communications. *Rasaneh*, 19(1), 57-78. [In Persian]
- Dastamooz, S., Mohammadi, M. (2016). Checking the Impact of Indirect Speech Acts with Interrogative Constructions on the Course of Dialogue from the Perspective of the Russian Language. *Language Related Research*, 7(1), 39-57. [In Persian]
- Ghassemi, R. (2016). The role of play and linguistic games in Paludes and In search of lost time. *Critical Language and Literary Studies*, 12(16), 193-211. [In Persian]
- Harsij, H., & Hajizadeh, J. (2010). An Explanation of Deliberative Democracy in Philosophical Thoughts of Habermas. *Wisdom and Philosophy*, 6(23), 75-93. DOI: 10.22054/Wph.2010.5810. [In Persian]
- Hosseini-Maasoum, S. M., & Khavari, F. (2014). A Comparison of Speech Acts in Young Men's and Women's Persian SMSs Based on Searl's Classification. *Language and Linguistics*, 10(19), 75-88. [In Persian]
- Kalantari, A. (2012). *Discourse: from Linguistic, Philosophical, and Sociological Perspectives*. Tehran: Jameshenasan. [In Persian]
- Khaniki, H., & Kermani, H. (2019). The Study of Public Sphere and Communicative Action on Telegram: Applying Habermas' Notions on Iranian Journalists Conversations. *New Media Studies*, 5(19), 1-33. DOI: 10.22054/nms.2020.29762.422. [In Persian]
- Khaniki, H., Atabak, M., & Azizi, F. (2017). The Situational Analysis of Virtual Social Networks in Iran by Habermasian's Public Sphere Approach (Case Study: Several Facebook Groups). *Journal of Culture-Communication Studies*, 18(37), 101-130. DOI: 10.22083/jccs.2017.58105.1937. [In Persian]
- Kheirabadi R. (2013). The Violation of Grice Cooperative Maxims and Its Role in Developing the Modern Generation of Iranian Jokes. *Language Related Research*, 4(3), 29-53. [In Persian]
- Leet, N.. (2001). Habermas and Deliberative Democracy. Trans. M. Baratalipour. *Nameh-Ye-Mofid*, 6(4), 183-210. [In Persian]
- Modarresi Tehrani, Y., & Tajali, M. (2013). The Request Speech Act: A Comparison between Persian Speakers and Persian Learners. *Teaching Persian to Speakers of Other Languages*, 1(2), 83-107. [In Persian]
- Mohammadi, A. (2020). The Critique of the Theory of Language Games in Second Wittgenstein. *Religious Thought*, 19(73), 95-116. DOI: 10.22099/Jrt.2020.5558. [In Persian]
- Monadi, M. (2007). Ethnography. *Methodology of Social Sciences and Humanities*, 13(51), 111-130. [In Persian]

- Naderlew, B. (2011). Wittgenstein's Theory of Language Games: A Postmodern Philosophical Viewpoint of Language. *Occidental Studies*, 2(1), 87-100. [In Persian]
- Naghbizade, M. A., Nowrozi, R. (2010). Analytic Study of Habermas' View on Moral and Social Education Goals: Emphasizing on Communicative Action Theory. *Applied Sociology*, 21(1), 123-142. [In Persian]
- NikuyBandari, H. (2021). Critical Analysis of the Deliberative School in Contemporary Human Rights Discourse with an Emphasize on John Rawls and Jürgen Habermas Thoughts. *The Journal of Human Rights*, 16(1), 149-171. DOI: 10.22096/hr.2020.110312.1148. [In Persian]
- Noori, M. (2021). A Critique of Foundations of Habermas' Theory of Communicative Action. *Knowledge (Journal Of Human Sciences)*, 13(83/1), 245-265. [In Persian]
- Paya, A. (2002). Analyzing Some Ideas of Late Wittgenstein's' for Social Sciences. *Social Sciences Letter*, 19(10), 167-203. [In Persian]
- Pishghadam, R. (2008). Enhancing Critical Thinking with Literary Discussion. *New Literary Studies*, 40(4), 153-167. DOI: 10.22067/jls.v40i4.13175. [In Persian]
- Pishghadam, R., Ataran, A. (2015). Delving into Speech Act of Argumentation in English and Persian Advertisements. *Language Related Research*, 6 (3), 45-64. [In Persian]
- Qumi, M. (2013). The Influence of Wittgenstein's Language Games Theory on the Lyotard's Philosophy. *Journal of Religious Thought*, 5(16), 61-92. DOI: 10.22099/jrt.2013.1356. [In Persian]
- Rabiee, A., Alikhani, Z., Gholami, F. (2012). An Analysis of Social and Political Weblogs with Public Sphere Theory. *Global Media Journal*, 7(2), 90-123. [In Persian]
- Rezaii, H., & Dorakhshah, J. (2021). The Concept of Public Good and the Political Thought of Jürgen Habermas. *Political Quarterly*, 51(1), 153-179. DOI: 10.22059/jpq.2021.316293.1007726. [In Persian]
- Samiee Esfahani, A., & Mirali, S. (2014). Deliberative Democracy, Social Movements and the World's Public Sphere (on Jürgen Habermas' Communicative Rationality). *Political Quarterly*, 44(2), 447-461. DOI: 10.22059/Jpq.2014.52401. [In Persian]
- Schützeichel, R. (2012). *Sociology of Communication*. Trans. K. Rasekh. Tehran: Ney. [In Persian]
- Shafaghi, M., & Tamimdari, A. (2015). A Study of the Speech Act of Apology Addressed to God ('Repentance') in Persian and Russian. *Language Related Research*, 6 (5), 285-304. [In Persian]
- Shafaghi, M. (2013). The Speech Act of "Promise" and "Promise in Political Discourse". *Language Related Research*, 4(2), 141-158. [In Persian]

- Shahbazi, R. (2020). The Mechanism of Wittgenstein's Language-Games as a Social Criticism of Power in Siah-Bazi. *Language Related Research (Comparative Language and Literature Research)*, 11(2), 235-256. [In Persian]
- Sohrabnejad, A. H. (2016). A Study in the Language Games of Kurdish Oral Literature (Ilam). *Culture and Folk Literature*, 4 (8), 45-69. [In Persian]
- Wittgenstein, L. (2001). *Philosophical Investigation*. Trans. F. Fatemi. Tehran: Markaz. [In Persian]
- Zarghani, M., & Akhlaghi, E. (2012). An Analysis of Shath by 'Speech Act Theory'. *Mystical Literature*, 4(6), 61-80. DOI: 10.22051/jml.2013.86. [In Persian]

استناد به این مقاله: خسروی، صدرا، کوثری، مسعود. (۱۴۰۲). مباحثه انتقادی در شبکه‌های اجتماعی فضای سایبر:

استدلال، مغالطه، تخطی از قاعده، نقض قاعده و بازی‌های زبانی، فصلنامه مطالعات رسانه‌های نوین، ۹(۳۳)، ۱-۴۹.

DOI: 10.22054/nms.2023.70581.1487

New Media Studies is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License..

